

előretölt

helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

felvidék

2023. március IV. évfolyam 3. szám

2 Tóth László –
Széljegyzetek –
elszelelt időkhöz 5.
Napló – január (2023)

7 Magyar Zoltán –
A szabadság-
küzdelmek
földjén

11 Döme Barbara –
Gyermek
a háborúban

14 Besnyei Júlia –
Emlékmorzsák

A szoba legmélyebb
zugában
is van egy szemmel
észre
nem vehető
kis rész.
Oda rejtettem
az összefüggéseket.

(Katona Nikolas)

vezérvess

Tamási Orosz János Hamvakba húlt

azt mondják elveszítünk mert
rád találtak mert
nem hihetünk már léleknek
csak romló földi másnak

mert haza kellett volna jutnod
szibériából is minden áron
átgázolni János vitézként valós
és valótlan hazug határon

de várt-e itt szabadság és várt-e
még szerelem s kellestél-e
ott romló testű omló szellemű rab
élőhalottak közé – Igének

azt mondják elveszítünk mert
rád találtak nincs nép nincs
még egy mely vérző sebet üt
csontjaira is – fiának

Lapszámunkat Korega Norbert alkotásaival illusztráltuk.

fordulópont

TISZTELET 1848–49 HŐSEINEK!

Ha az ember Dunaszerdahely főterén sétálva megáll a Lipcsei György szobrászművész 1848–49-es szabadságharc tiszteletére 1995-ben felállított, fekete gránitból készült emlékműve előtt, óhatatlanul azokra a családlőközi és más felvidéki magyar és nem magyar szabadságharcosokra kell gondolnia, akik Kossuth Lajos és a haza hívó szavának engedve, a hozzátartozók aggodalmai ellenére, szemben az idegen elnyomással, úgy döntöttek, harcba szállnak hazájuk megmentéséért és a szabadságáért.

A magasból bölcs tekintettel messze néző, összetört szárnyú turulmadarat tartó, a lelkekből fakadó szabadságlánggal díszített emlékmű előtt érdemes néhány perc erejéig elméláznunk azon is, mi készítette egykoron az itt élő eleinket arra, hogy a hazaszeretet jegyében, akár

életüket kockáztatva, e felföldi tájakon a szlovák és német (Zipser) honfitársaikkal együtt szálljanak síkra, s harcoljanak a szabadság kivívásáért.

Az 1848–49-es szabadságharcról szóló ünnepi megemlékezésekben egyre gyakrabban esik szó a mintegy 40 000 szlovák anyanyelvű korabeli szlovák honfitársunkról is, akik (bármennyire igyekeznek létüket letagadni a szlovák történetírás) honvédként ugyanúgy a szabadságharc hőseinek számítanak, mint más nemzetiségű felkelőtársaik. Történeti megállapítás, hogy a szabadságharc felvidéki csatáiban azok a zászlóaljak, ahol szlovákok is harcoltak, a szabadságharc legjobb alakulatai közé tartoztak. Jelentős részben szlovákokból állt a pozsonyi 4. honvéd zászlóalj és a kassai 9. honvéd zászlóalj. Damjanich híres veressapkás

rohamcsapata – szintén magyar és szlovák önkéntesekből állt. A pozsonyi születésű Aulich Lajos ezredében és a pozsonyi 2. Sándor gyalogezred soraiban is jelentős számban találunk szlovák katonákat. Wysocki Lengyel Légiója szintén számos szlovák önkéntest fogadott, akik mind saját népük szabadságáért küzdöttek. Külön tisztelettel kell emlékeznünk a 3. zászlóalj szlovák újonc katonáira, akik Branyiszkónál tettek véres vizsgát hősiességből és hazaszeretetből, egy nyitrai szlovák piarista szerzetes, Imrich Polesny (Erdős Imre) lelkierejét adó bátorításával.

Hős eleink tudták, hogy közös ügyért, a szent szabadság védelméért indulnak harcba, s azt is, hogy a szabadság ügye megtaníthatja őket legyőzni saját félelmeiket és esetleges, a másik

nemzetiséggel szembeni előítéleteiket is. Az erő, amely az öszszefogásra készítette eleinket, nem annyira a közös ellenség iránti gyűlöletből, mint inkább a közös érdek felismeréséből fakadt. Annak felismeréséből, hogy itt az idő szembeszállni a zsarnoksággal, mert megelégtették az örökös hátrálást, a másodrangú állampolgári megaláztatást, s hogy saját hazájuk minden értéke idegen akaratot kiszolgáló érdekek prédájává váljon. Saját kezükbe akarták venni önnön sorsuk, ügyeik megtervezését és intézését.

Így történt, hogy az eleddig a zárda csendjében élő piarista szerzetest, Polesny (Erdős) Imrét és felvidéki társait rövid idő elteltével már ott találjuk a Branyiszkói-hágó bevételeért hősiiesen küzdő katonák között, élükön a hős lelkű szerzettel.

Molnár Imre

Velük együtt százak és ezrek indultak harcolni a szabadság piros-fehér-zöld színekben kibomló zászlói alá. A „Tótok hercegének” nevezett Beniczky Lajos honvédezredes, bányavideki kormánybiztos hívó szavára a szlovák nép csapattól özönlött a honvédseregbe. Olyannyira, hogy egy innen származó korabeli osztrák jelentés szerint: „a falvak népe mind elment Kossuth zászlói alá, odahaza csak az öregek és gyermekek maradtak.”

Ne feledjük, százak és ezrek voltak olyanok is, akiknek azt súgták fülükből, „ne menjenek!”, „ne tegyék!”, „ez nem a mi ügyünk, ne ártsuk bele magunkat, hallgassunk inkább a császár tiltó szavára!”. A tiltással járó veszélyek és lelki gátak legyőzéséhez további két olyan csodálatos emberi tulajdonságra volt szükség, amely végül

fordulópont

hőssé avatta „negyvennyolcas” eleinket, s melyek segítségével mindkét esetben Istentől kaptak erőt nehéz döntésük meghozatalához. A hitre, mely minden kicsinyhitűséget le tud győzni, és a bátorságra, amely tabukat tud ledönteni és mely segít a félelmet tenni akarásra váltani. A bátor embert arról lehet felismerni, hogy cselekszik – mondja egy régi bölcsesség. 1848–49 hősei bátran cselekedtek akkor is, amikor mások

erre gondolni sem mertek, amikor leintették, megfenyegették, kigúnyolták vagy feljelentették őket. Hitték, hogy a nemzet sorsa most az ő döntésüktől, bátorságuktól és tetteiktől függ, mert tisztában voltak azzal, hogy mindennél fontosabb cél az oly forrón vágyott szabadság kivívása.

Bátorságukhoz hitre volt szükségük, hogy tudatosítsák, az égi és a földi haza egyetlen pontban ér össze egymással, ez

a pont pedig a szülőföld szerete-te. Szerették égi és földi hazájukat. Tudták, hogy a haza, a szülőföld olyan örök értéket jelent, melyért felelősséggel tartoznak a múlt és a jövő, őseik és utódaik irányában éppúgy, mint Istenük előtt. Hitték, hogy a hazaszeretet a felebaráti szeretet legmagasabb foka. Mert nincs virtuális, csak valóságos haza, mely ott rejtőzik bennünk, a minket körülvevő tájban, családjainkban és honfitársaink-

ban, őseink emlékében s azok lelki-szellemi hagyatékában, a hitben és anyanyelvben – kultúránk nyelvi, szellemi, tárgyi emlékeiben. Mindezt érzetek felelősséget az 1848–49-es szabadságharcot vállaló hős eleink, köztük a Zoboraljáról származó magyar mártír politikus, Esterházy János dédapja, Jeszenák János is (akit Kossuth Lajos 1848-ban Nyitra vármegye teljhatalmú kormánybiztosává nevezett ki, s akit ezért

1849 októberében Budapesten Haynau kivégeztetett).

Kötelességünk, hogy 1848–49 dicső emlékezetét fenntartsuk és továbbadjuk! Hőseik példája kell, hogy segítsen bennünket annak felismerésében, hogy az együtt megélt és meg-harcolt közös múlt nemcsak emlékeink múzeumába való, hanem mai közös küzdelmeinkhez és a jövőben reánk váró próbatételek kiállításához is reményt ad és erősít bennünket!

napló

SZÉLJEGYZETEK – ELSZELELT IDŐKHÖZ 5.

Napló – január (2023)

Tóth László

Címsor, öles betűkkel, napilapunk 3. oldalán: *Nem lehetett figyelmen kívül hagyni – eltemették Duray Miklóst.*

Először azt hittem, nem jól látok. Aztán még egyszer megnéztem, valóban ez áll a lapban. Ami viszont így, ebben a törde-lésben, egyértelműen ezt a jelentést sugallja: „Nem lehetett figyelmen kívül hagyni, (te)hát eltemették Duray Miklóst.”

S ez, istenuccse, egyértelműen odasorolódik a lap eddigi nyelvi „csúcsteljesítményei” közé. Melyek közt azonban kétségtelenül ez a még *feledhetetlen* szocializmusunk *bősz* évtizedeiből származó, főcímként szereplő kapitalis marhaság (vagy inkább *disznóság*?) viszi el a pálmát: *A dolgozókról való gondoskodás a nagymegyeri nagyhizlaldában.*

Amihez, hadd említsem még meg, gyönyöreink betetőzéséül, a következő korabeli folklórkin-csűnkét az egyik lapunk helyi tudósítójától: *A néppel tűzön-vízen át. A rozsnyói tűzoltók is felvonultak május elsején.*

Hát igen, kényes dolog, törékeny, sérülékeny portékánk

a nyelv... A kérdés már csak az, kellőképpen tisztában vagyunk-e ezzel? Illetve, vele... (Január 18.)

*

Grendel Lajos *Legutolsó ítélet* című novelláját olvasva, annak egyik mondata böki meg a szemem, amikor az egyetemet ott hagyó Péter – drámai konfliktusukban – *kikapok* édesanyjának, aki a következőre inti fiát: „Az utolsó ítélet napján nehéz lesz elszámolnod ezekkel a szavakkal.” Amiről eszembe jutott, hány olyan mondatom volt nekem is anyámhoz, nagyanyámhoz, másokhoz, amelyre a Végítélet Napján szintén nem lesz bocsánat. A drámai kérdés itt az, amit leggyakrabban nem is tudatosítunk, amire leggyakrabban nem is figyelünk, hogy életünk mindegyik szavával, mondatával, kifakadásával el tudunk-e számolni a Semmi szí-ne előtt, azaz a Végítélet órájában? Mert igazából ez a lényeg, igazából csak ezzel, csakis ezzel tartozunk magunknak. Hisz olyan egyszerű ez, nem? Éppen ezért olyan kegyetlenül nehéz, szinte lehetetlen ennek jegyében élnünk. Gyarlok vagyunk

mind, amin csak egyvalamivel enyhíthetünk valamicskét: ha fel- és beismerjük gyarlóságunkat. (Január 21.)

*

Rossz éjszaka utáni ébredés negyed tízkor; s bár éjfél már jóval elmúlt, amikor lekapcsoltam a lámpát, fél háromkor már újra fent (először), s ki tudja meddig és reggelig hányszor még. Közben ókori görög költőket, elsősorban Lukianoszt miatt, de másokat is. Meg Szentkuthy *Petőfi*-hangjátékát 1946-ból, hát – főleg az utóbbi hetekben olvasott, annak idején Kabdebó Lóránt bátyámnak magnóra mondott kolosszális önéletrajzi vallomása, a *Frivolitások és hitvallások* zseniális bohóckodással és szemérmetlen klau-niádára hangolt, parodisztikus önajnározással előadott örömdája, cirkuszi zenéje után eléggé könnyű kézzel papírra firkantott (bizonyos értelemben sematikus), tendenciózus mű(vecske), iránydrám(ács)ja, a nyelv síkján is tele szokvánnyal, talán egy-két helyen ha sikerül elbillennie tőlük. Példaként arra, amikor a zsenialitást is kora sémái közé szoríthatja (viheti) a megélhetés – vagy valami más egyéb – kényszere, s elvégez(tethet az emberrel) egy feladatot, úgy, hogy közben azért ne sérüljön (nagy) korábbi s a még benne levő későbbi példátlan munkáinak integritása. (Január 23.)

*

Este néhány órás *máraizás*. Valamelyik régebben olvasott naplórészletét kerestem, de sehogy sem találtam. Pedig hátrázottan emlékszem a szövegére, ha kell(ene), fel is tudnám szó szerint mondani. Még meg is jelöltem a könyv margóján

ama részt, hogy legközelebb is könnyen megtaláljam. Vagy csak álmodtam volna azt a bizonyos részletet? A kijelöléssel együtt? Az is lehet, hogy *beleálmodtam* valamit Márai *Naplójába*, megírva magamnak annak néhány mondatát? Mért ne lehetne? Hiszen anno, egy időben annyira együtt élttem Márai *Naplójával*, hogy az szinte már az én *naplóm* volt, s majd minden mondata az én mondatom. Különben is ki tudhatja, ki bennünk a másvalaki? Amit (akit) sokszor már fel sem ismerünk magunkban, annyira mi vagyunk... (Január 25.)

*

Mindig azt gondoltam: hál’ istennek úgy telt el az életem, hogy nagy disznóságokat talán nem követtem el. Most azonban, a *lámpaoltás* közvetlen közelében, hogy úgy mondjam, *megvilágosodtam* néhány húzásomat illetően. Hogy azért ezzel-azzal szemben, talán mégis... Amivel, már látom, az életükbe is jócskán beletenyeltem, s ilyen-olyan pályák, esetleg csak bozótosok felé löktem őket, amelyeket, rigolyáim, taplóságom, olykor-olykor kórosra duzzadni hagyott önérzetem nélkül talán megúszhattak volna. De visszacsinalni már semmit nem lehet, az embernek együtt kell élnie az életével. Meggyónni pedig? Fölösleges, hisz úgyis annak kellene, aki odafönről tanúja volt mindennek. S aki mindenért a leg-súlyosabb büntetést szabta ki rám: jelesül, hogy a még hátralevőben már mindvégig együtt kell élnem az életemmel, s az-zal, ami olykor, ha akaratlanul is, voltam... (Január 26.)

*

Az El Greco-kiállításon Budapesten, a Szépművészetiben (autóval Komáromig s onnan vonattal Budapestre, majd dél-után ugyanígy vissza). Akkor

s olyan lenyűgöző anyag, az időt-álló csodának olyan sűrítőmánya, hogy egy nap akár háromszor is meg lehetne tenni érte ezt az utat oda-vissza, vagy akár leg-kevesebb egy héten át minden áldott nap. A mesterségbeli tudás himnusza, az ember fölma-gasztosulása minden egyes fest-ménye, s bár albumokban, kü-lönléle reprodukciók által már eddig is ismerni véltem *A Görög* (legjobb) munkáit és zsenijét, olykor kiderülhet, semmit nem ismerünk abból, amiről úgy vél-jük, ismerjük. (Február 12.)

*

Napjaink sűrűn előforduló ki-fejezése (jelensége): az „eltör-lés kultúrája”. Viszont, azon túl, hogy milyen ideológiai tartalma(ka)t hordoz magá-ban, már maga a kifejezés is tökéletes jelentésbeli káoszt, zúrzavart, értelmetlenséget takar. Aki ugyanis azt kitalálta, illetve (nyakra-főre) használja, nincs tisztában azzal, hogy a „kultúra”, illetve az „eltör-lés” szavunk tökéletesen ellentétes jelentéseket hordoz. A ’kultúra’ ugyanis: ’építés’, azaz *építke-zik*, az ’eltör-lés’ viszont a ’rom-bolás’ szinonimája. „A múltat végképp eltörölni” – ugye, látunk már erre példá(ka)t, s azt is megtapasztalhattuk (jó)pár-szor, hova vezetett, illetve hova vezethet mindez... Így csak egy a kérdésem, s változatlanul ez-zel kapcsolatban: milyen jövő épülhet – épülhet-e egyáltalán jövő – a rombolással? (Január 30.)

Korega Norbert alkotása

előretolt
helyőrség

Mellékletünk az Előretolt Helyőrség laposlád tagja • Kiadja: **Lilium Aurum Kft.** • Főszerkesztő: **Szentmártoni János** • Felelős szerkesztő: **Hodossy Gyula** • Szerkesztők: **Póda Erzsébet, Z. Németh István** • Főmunkatárs: **Kövesdi Károly** • Tiszteltbeli konzulens: **Tóth László** • Szerkesztő-koordinátor: **Nagy Erika** • Korrektor: **Tóth Ozsváld Zsuzsanna** • Tördelőszerkesztő: **Rácz Éva** • Nyomda: **ADC Media Rt.** • Terjeszti a **Magyar7 – Pro Média Alapítvány** • Elérhetőség: **helyorseg@liliumaurum.sk** • Honlap: **helyorseg.ma** • Támogató: **Magyar Kultúráért Alapítvány** • Támogatáskezelő szervezet: **Petőfi Kulturális Ügynökség Nonprofit Zrt.**

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

interjú

JELEK A LÉTÜNKRŐL

Interjú Csáky Pál politikus-íróval

Nagy Erika

Csáky Pál több száz publicisztikai írás és tucatnyi szépirodalmi könyv szerzője. Barátja, Pomogáts Béla figyelemmel kíséri és számon tartja írói munkásságát, és pár évvel ezelőtt így nyilatkozott: „Számomra ő egy olyan személyiség, akinek sikerült egyesíteni a magyar nemzet szempontjából is meghatározó két kulcsfontosságú területet, a politikát és az irodalmat.” Majd hangsúlyozta, hogy „ugyan a múltban is voltak íróknak politikai próbálkozásai, illetve politikusoknak írói ambíciói, de az egyedinek számít, ha valaki mind a két területen maradandót alkot”.

– Ismer a nagyvilág, mint politikust, hiszen parlamenti képviselő, a szlovák kormány miniszterelnök-helyettese, majd európai parlamenti képviselő is voltál. Az 1980-as évektől írsz, könyveid száma meghaladta a huszonötöt. Hogyan tudtad összeegyeztetni az írást a politikával?

– Az írás és a politika egymás mellett haladtak, nem engedtem, hogy összekuszálják egymást. A nyolcvanas években

szépprózával kezdtem, majd a rendszerváltás után 1998-ig a publicisztika vált meghatározóvá. Azzal igyekeztem hozzájárulni az új, szabad felvidéki magyar gondolkodás kialakításához. 1998 és 2006 között kormánytag voltam, akkor sem időm, sem lelki nyugalmam nem nagyon volt az írásra. 2007 és 2010 között úgyszintén, pártelnökként más világban kellett élnem. 2010 után felrobbant a lelkem, évente egy kötetet adtam ki, s ez az állapot máig tart. Több mint húszezer példány került ki az olvasókhoz a könyveimből az elmúlt harminc évben.

– Hiánycikk a drámairodalom, szerencsére otthon vagy ebben a műfajban is. Drámáid a felvidéki magyarokról szólnak, bár írtál Kádárról is. Amikor a színházban adják elő a darabodat, a nézők között többen is a saját érzéseikkel találkoznak.

– A múlt század nyolcvanas éveiben nyolc évig aktív színjátszó voltam a lévai Csema-dokban, én voltam a csoport dramaturgja is. Megtanultam,

hogyan kell a szöveggel dolgozni, s azt is, hogy színészként hogyan kell a darab értelmét megformálni – tehát a színpadon belülről is látnom kellett a szöveg kiteljesedését. Az eddigi drámáimban főleg felvidéki magyar sorsokat igyekeztem bemutatni, azért is, mert a szlovákiai magyar dráma hiánycikk. Eddig hét bemutatóm volt, szerintem mindegyiknek volt értelme és értéke, ez összesen körülbelül kétszáz előadást jelent. Ezek talán hozzájárultak a szlovákiai magyar közönség szellemi kohéziójának megerősítéséhez is. A legjobb érzés persze azt megtapasztalni, amikor a színész szépen adja át a gondolatot, amelyért a darab készült, s a közönség megérti azt és jól reagál.

– Rendkívül kritikusan és elvi szigorral foglalkozol a szlovákiai jelenségekkel a publicisztikáidban. Volt ebből kellemetlenséged?

– Persze, több konfliktust is fel kellett vállalnom a szlovákiai magyar közélet tisztasága védelmében. Meggyőződésesem ugyanis, hogy egy nemzeti kisebbség fennmaradása erkölcsi kérdés is: mi naponta a nehezebb utakat választjuk, s ez tudatos döntés eredménye, amely belső, lelki pilléreken nyugszik. Ha ezek a pillérek sérülnek, a közösség jövője kerül veszélybe. Miniszterelnök-helyettesként, pártelnökként sokszor kerültem konfliktusba Mečiarral, Slotával, Ficóval – de ez volt a helyes, ezt kellett tennem. Öt alkalommal bíróságra adtak szlovákiai magyar kollégák is, mert elmondtam róluk az igazságot. Mind az öt pert megnyertem.

Csáky Pál

– Milyen a kapcsolatod az olvasóval? Egy-egy író-olvasó találkozón az adott könyvedé a főszerep, vagy politikai kérdésekkel is bombáz az olvasó?

– A személyes találkozások szerepe pótolhatatlan, a legtöbb-ször nagyon jó hangulat alakul ki ilyenkor. Mindig elmondom azonban, hogy ne keverjük a műfajokat: ha egy drámámat játsszák, a színpadi alkotást kell véleményezni, befogadni. A széppróza önmagában érték, nem szabad direkt politikát belekeverni. A publicisztika esetében viszont szabad a pálya: az a közéletéről szól, ott vastagon lehet politizálni is.

– Napjaink irodalmában fontos helye van szerinted a műfordításnak? S ha igen, vagy nem, akkor miért?

– Az én könyveimből néhány angol és szlovák fordításban, bizonyos részek francia és német változatban is megjelentek. Fontos ez, hogy más nemzet fiaihoz is eljuttassuk a gondolatainkat, a szlovákiai

magyar történeteket. Jeleket a létünkéről.

– Milyen írói terveid vannak a közeljövőben?

– Tavasszal jelenik meg a harmadik drámakötetem, *Hit és illúzió* címmel. Azokat a darabokat tartalmazza, amelyeket valamelyik színház bemutatótt az elmúlt években. Jövőre egy elbeszélés-kötetet szeretnék megjelentetni *A másik én* címmel, ennek is elkészült már a fele. Meggyőződésesem, hogy a felvidéki magyar történeteket nekünk, az ebbe a közösségbe született alkotóknak kell felmutatnunk. Az irodalom így szellemi gerinc lehet, amelynek pótolhatatlan a szerepe. Ebben az egyre inkább elbutuló 21. századi környezetben mindenkinek van feladata, az összes olyan emberi lénynek, aki írástudónak vallja magát: olvasni kell, a saját, szlovákiai magyar dolgainkat is! Nem szabad hagyni, hogy elbutuljon a közegünk: a buta emberek ugyanis iszonyatosan manipulálhatóak.

Korega Norbert alkotása

vers

Csontos Márta

körkép két lélegzet között

...és lesznek földindulások mindenfelé,
és lesznek éhségek és háborúságok. (Márk 13.12.)

...és tele van a világ felkiáltójelekkel
és széttagozott mondatokkal. és nincs már
igazság, nincs bizonyosság, nincs világosság,
kiégett csipkebokor árválkodik a hegyen,
a térképről megszökött a béke.

...és leszúrt kardok vannak az országhatárokon,
az anyaföldre láncaltapas mintázatot vetül,
nem szánt új barázdát az eke.

...és hazugságot hirdetnek rögtönzött próféták,
halálos áramütést szór a nonsense ereje.

...és a kiontott vér nem táplálja a gyökereket,
és a gabonákban elvetél a csíra.

...és a madarak többé nem néznek az égre,
savas esőt mosnak arcodra mérgezett fellegek,
szemgödreidben megfeketült az álom...

...és a gyűlölet ott bomlik az ecetszagú halálon.

...és két lélegzet között fuldoklik az Ige,
és az árulók, akik már nem csak parancsra ölnek,
hagyják, hogy a lelkeket a *halált hozó fű* benője.

in memoriam

MEGKÉRDŐJELEZHETETLEN TEKINTÉLY

Koncsol László halálára

Nagy Erika

Koncsol László József Attila-díjas költő, műfordító, szerkesztő, kritikus, helytörténész 1936. június 1-jén született a Nagymihályi járás Deregyő községében, Koncsol János református lelképásztor és Szeles Jolán gyermekeként. „A deregyői parókián kapta meg Koncsol László azokat az egész életét szilárdan meghatározó erkölcsi alapokat, amelyek birtokában aztán bátran mondhatta 1990. augusztus 8-án: »Mind gondolkodásom, mind magatartásom változatlan: a világnak kellett idomulnia, nem nekem«” – fogalmazott Kocur László 2018 decemberében, a Pozsonyi Magyar Intézetben a *Batyuzgató* című kötetének bemutatóján.

Tanulmányait a deregyői egyházi iskolában kezdte, előbb

magyarul, majd szlovákul folytatta. Mert ő maga így akarta. A legfontosabb impulzusok a sárospataki régi protestáns iskolavárosban töltött három éven során érték őt. Dunaszerdahelyen, később Komáromban, az egykori bencés gimnáziumban folytatta tanulmányait. 1954-től a pozsonyi Comenius Tudományegyetem Bölcsészkarának hallgatója volt, magyar–szlovák szakon. 1963-ban végleg Pozsonyba költözött, ahol szerkesztője lett a Szlovákiai Szépirodalmi Kiadónak, majd pedig az Irodalmi Szemlének.

„Koncsol László a csehszlovák népi demokrácia utolsó éveiben igen megnyomorított helyzetben élt. Sosem részletezte, hogy miért, s így csak mostanában tudtam meg: az

illegális Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottságának nyújtott szellemi segítsége miatt – amely a titkosszolgálat előtt nem maradt titokban – zárták el előtte otthon a publikálás, azaz (szabadúszó lévén ekkor) a kenyérkereset lehetőségét. A diósförgepatonyi termelőszövetkezet fogadta föl akkor »krónikásának«. Később, a diktatúra bukása után, amikor a község önkormányzata bízta meg ugyanezzel a feladattal, ő ebből is a legjobbat hozta ki: a *Csallóközi Kiskönyvtár* című sorozat több tucat kötetét, amelyekben a felvidéki magyar helytörténetírás tudományos alapjait is megvetette.” (*Országút* – Filep Tamás Gusztáv, a TK Kisebbségkutató Intézet munkatársa.)

Tőzsér Árpád, akit hetvenéves barátság kötött össze Koncsol Lászlóval, a temetésen elhangzott búcsúbeszédében kiemeli, hogy „a mintegy fél századot felölelő írói-alkotói pályája során negyedszáz, a magyar irodalom történetét tanulmányozók számára megkerülhetetlen tanulmánykötet, kritikagyűjtemény, verseskönyv és helytörténeti munka jelent meg a tollából, s akkor a szintén jelentős műfordítói tevékenységéről még nem is szoltunk.”

Koncsol László halálával a magyar kultúrát, az egyetemes magyar irodalmat pótolhatatlan veszteség érte, de maradandó és nagyszerű műveiben tovább él a következő generációk számára is. Emlékét tisztelettel megőrizzük!

Koncsol László

vers

Székelyhidi Zsolt

Teremtés
könyve

(részletek)

13. fejezet

Ábrahám és
Lót elválása

(Ter. 13. 1–18.)

Egy jelenség
vagy.
Hergelő,
hirtelen
viharban
jössz,
porzol,
hogyan
enyém
a világ
homokvára.
Tőled
elfogadom
a sivatagot.

Csak
fűjtatsz.
Rám
bízd
az embert,
déli
dűnékbe
hordjam
a sárga
salakot.
Nagyon
kedves
tőled e
szemernyi

bizalom.
Megálllok
majd
Mamre
tölgyénél,
hogyan
kőoltárba
formáljam
lankás
figyelmed.
Világraszóló
képedet
szemenként
illesztem
szélesebes
arcomra.
A dűnéim
mögé
képzellek,
és nem várlak
esténként
haza.

14. fejezet

A négy király
hadjárata

(Ter. 14. 1–16.)

Leharcoltatok
magatokat,
a szentség
elhullott
jószágként,
kitekert
csavarban
előttetek.
Lejárt
harcos
jótállásért
jajgattok,

közben
életeteket
is zsebre
tették.
De Lótot
nem hagyom.

Rablók
jussa
hatalom,
királyok
veszte
is király.
Megharcolom
harcotok,
a szentségit,
Lótért
felhúzza
lobogok.

Melkizedek

(Ter. 14. 17–24.)

És ha
vissza-
harcoltam
a töletek
vetteket,
és szentül
megfogadtok,
nem kérek
többet
cserébe
szorító
ölelést,
csata-
áldozatot.
Csak titeket
vinnélek,
szép harcosok.

Korega Norbert alkotása

novella

AZ UTOLSÓ KÉRDÉS

Takács Éva

Anyuka fekete főkötőben ül a sötétben, lágyan ringatózik a karosszékekben. Biztosan alszik. Vágó István éppen abban a pillanatban győzi meg a versenyzőt, hogy felezzenek, amikor a palóc szőtteshez érek. A távirányítóért nyúlok, de ahogy elérem, anyuka keze görcsösen szorongatja azt. Anyuka szeme nyitva, értelem nélkül figyel maga elé. Szája körül fehér fától fut végig, mint füstölt húsról lerakódott söréteg.

– Anyuka! Anyuka! – megszólítom, megrázom a vállát, válaszul csak a megnyúlt bőr integet a karján. Anyuka nem tud hallgatni. Amikor apukát temették, még akkor is a sógornőjéről sutyorgott, sötétkeket viselt fekete helyett. Száz szempár fürkészte az özvegyet, erőltetve préselte ki magából a könnyeket, sírnia kellett, mert ha az egerek szomjasak maradnak, még a végén megszólják őt. Apuka tíz éve várja a márványtomb alatt, hogy anyuka megfossza őt a végső nyugalmatól.

Anyuka mellkasán a horgolt pulóver megemelkedik, még lélegzik. A versenyző lélegzet-visszafojtva jelöli meg a „B”-t.

Apuka utolsó lélegzetvételével helyezte el a kúpcserepet a tetőnkön, anyuka egész életé-

ben azért fújtatott, hogy rabok legyünk a saját otthonunkban, mert a falak kötőanyaga a vérük és a verejtékük volt.

Anyukát megnyomorította az építkezés, egy életen át vonszolta magával az ingatlan ólomsúlyát, apukának szárnyai lettek, ha felhúzhatott a ház mellé egy újabb sufnit, azt remélve, hogy a falak megőrzik az emlékezetét.

Anyuka orvostól orvosig járt, de minden alkalommal megállapították, hogy egészséges. Apukának egyetlen egészségmegőrzési technikája volt, minden doktort elkerülni egész életében.

Anyuka keze elengedi a távirányítót, tekintete megenyhül, olvadt jég alól kibújó hóvirág az arca.

Apuka húsvét előtt közölte velem, hogy rákos, áttétes, de anyukának ne szóljak, mert beteg. Anyukát hónapokon keresztül szolgáltatta ki egy halálos beteg, de amikor tudomást szerzett róla, a kórság eltűnt.

Apuka testéből pár hét leforgása alatt facsart ki minden élet-erőt a rák, az utolsó pillanatig küzdött ellene. Még a Bibliába is belelapozott, holott a templomot is legalább olyan nagy ívben kerülte, akárcsak az orvosi

rendelőt. Anyuka egész életében küzdött a láthatatlan ellenséggel, de az élet minden alkalommal felülkerekedett rajta.

Anyuka lehorgasztotta a fejét, pontosan úgy lógott a feje, ahogy apukáé azon a pünkösdvasárnapon. Vágó István húzza az időt, elárulja, hogy Rodostóban van II. Rákóczi Ferenc fejedelem emlékháza.

Apukának egyetlen kívánsága volt csupán, ágyban párnák között az otthonában érje a ha-

lál. De ahogyan összerogyott előttem a galambteste, nem bírtam betartani az ígéretet, apukáért jöttek a szirénák. A bejárati kapu már akkor is nyikorgott, azóta sem olajozta meg senki, a német juhász úgy ugatta meg az öreget, ahogyan előtte és utána soha többé.

Minden este kísért apuka utolsó kérdése.

Az „A” válasz a helyes, a játéknak vége. A rongyszőnyegre esik a távirányító.

Szól a sziréna a házunk előtt, anyukáért jönnek. Lélegzik, de a nyál már kifutott a szájából. Tolószékben szállítják a beteget, a kapu úgy nyikorog, ahogyan tíz évvel ezelőtt, és a német juhász úgy ugatta meg anyukát, ahogyan előtte és utána soha többé.

Anyuka megmarkolja a karmat, majd felteszi apuka utolsó kérdését.

– Ugye, nem a kórházba visztek?

Korega Norbert alkotása

vers

Schwalm Zoltán

Egri vándorének

Egerben járt a nyár
a Bazilika előtti téren elsuhanó lányok
illatától megrészesegülve
ültünk be a szépasszonyvölgyi pince padsorába
s mint jó deákok
úgy vártunk sorunkra –
riolittufán fogant vörösborkra
a fülledt kánikulában.

Egerben járt az ős
s mint Fellini féktelen bikaborjai
leszüreteltük az élményt:
a szőlőszemek kínhalálában kedvünket leltük
e szadista kéjt nem is szégyelltük;
azután mint megannyi tébolyodott király
ki dús lakoma közben egyetlen Leánykára vár
Bikavért ontottunk – gyöngéd barbárokként.

Egerben járt a tél
a Bazilika előtti tértől nem is messze
egy hangos borozóban meccsnézés közepette
a kíméletlen présnek hála
lakoma közben
visszasandíthattunk a vakító nyárra
közben a flippergépben a vasgolyó bent ragadt –
itt elveszítettük a fonalat...

Egerben jár a tavasz
a Bazilika előtti téren elsuhanó lányok
már rövidebb szoknyában
elgyöngítik a jó deákat
aki riolittufán fogant vörösborkban nyer vigaszt
majd új erőre kapva –
vakító nyarat képzel
a korahajnali fagyba.

Korega Norbert alkotása

A FELVIDÉKI ELŐRETOLT HELYŐRSÉG SIKERES SZAKMAI PROJEKTJEI

Póda Erzsébet

A felvidéki Előretolt Helyőrség szerkesztősége a lapkészítés mellett további tevékenységeket is megvalósított. A múlt hónapban fejeződött be irodalmi mellékletünk, az EHF szakmai projektje, amely 2022 márciusától 2023 februárjáig tartott és két részből állt. Az egyikben a mellékletünk hasábjain megjelent irodalmi művek szerzői felolvasására, a másikban pedig az EH magyar tannyelvű középiskolákon történő lapbemutatóira került sor. A programot a Magyar Kultúráért Alapítvány és a Petőfi Kulturális Ügynökség támogatta.

Szerzői felolvasások

Az író, költő számára mindig egyfajta megmérettetés, ha fel kell olvasnia a saját alkotásait, hiszen az írás magányos, „befelé-forduló” tevékenység. Általában profi előadók, színészek adják elő a mások által megírt novellákat, verseket. Tajainkon még nincs nagy hagyománya a szerzői felolvasásoknak, bár szerencsére az utóbbi időben az író-olvasó találkozók egyre gyakoribb programpontjává váltak. A felvidéki Előretolt Helyőrség szerzőgárdája nagy lelkesedéssel és izgalommal vágott bele a videó projektbe. Sokan könnyedén vették a feladatot, mások számára nagyobb kihívást jelentett a kamera előtti szereplés. A végeredmény azonban önmagáért beszél. Sőt a projekt folytatásában bízva már most biztosak lehetünk abban, hogy amennyiben sor kerül egy újabb szerzői felolvasási sorozatra, egyre jobb videókkal jelentkezünk majd. A szerzői felolvasás keretében készült 50 videó a Vámbéry Polgári Társulás (PT Vámbéry) youtube-csatornáján, a Magyar7 internetes oldala (ma7.k) Múzsza rovatában, valamint lapunk facebook-oldalán nézhető vissza. Célunk

az volt, hogy minél szélesebb körhöz juttassuk el a felvidéki kortárs magyar irodalmat.

Lapbemutatók a középiskolákon

Szintén izgalmas kihívásnak indult a középiskolákra fókuszáló program, melynek lapunk és a felvidéki magyar irodalom bemutatásán kívül nem titkolt célja volt az ifjú tehetségek felkutatása is. A projekt 23 magyar tanítási nyelvű középiskolán zajlott, felölve a magyarlakta vidékek tanintézményeit kelettől nyugatig. A megvalósításban partnerünk volt a Tollforgatók Polgári Társulás, amely „előszobája” a Szlovákiai Magyar Írók Társasága által indított Grendel Lajos Mentorprogramnak. Ugyanis a Tollforgatókhoz csatlakozó fiatalok közül a legtehetségesebbek átkerülnek a Mentorprogramba, ahol neves mentorok segítségével fejleszthetik tovább tehetségüket.

A középiskolákon zajló projekt lapunk részletes bemutatása mellett ismertette a diákokkal a SZMÍT által kiadott Opus irodalmi és művészeti folyóiratot, a felvidéki magyar kortárs irodalmárokat, valamint a fiatal írók antológiáit. A találkozók alkalmával szóba kerültek az olvasásélmények, a kedvenc írók és könyvek témája, sőt mindig kiderült az is, kik foglalkoznak a diákok közül írással. Ők természetesen csatlakoztak is a Tollforgatókhoz. A projekt ideje alatt az is világossá vált, hogy sok feladat vár az Író Társaságra, hiszen tevékenységeit és kiadványait kevés diák ismerte, sőt hiányosságok mutatkoztak a felvidéki magyar kortárs írók ismertségében is.

Valamennyi tanintézményben aktív, jó hangulatú beszélgetések zajlottak, az egyes ese-

ményeket vezető munkatársak mindig megtalálták a közös hangot a diákokkal, és sikerült felkelteni az érdeklődésüket a lap, a jelenlegi irodalmi élet, valamint az alkotás iránt. A projekt megmutatta azt is, milyen rendkívül fontos, hogy a SZMÍT keresse és megtalálja az utat a fiatalabb generációkhoz, hiszen köztük vannak a jövő írói, költői, művészei, akiknek tehetségét gondozni kell, arra az útra kell terelni őket, hogy ki tudják bontakoztatni a bennük rejlő tehetséget, amely a felvidéki magyar irodalmat értékeesebbé, gazdagabbá teheti.

A projektet a következő munkatársak vezették: Gyurkovics Anikó, Hodossy Gyula, Janus Zsolt, Morva Mátyás, Nagy Erika, Póda Erzsébet, Virsinszky Tamás.

A programban résztvevő 23 középiskola listája: Királyhelmei Gimnázium, Tőke-terebesi Gimnázium, Kassai Ipari Szakközépiskola, Rimaszombati Tompa Mihály Református Gimnázium, Füleki Gimnázium, Rimaszombati Magán Szakközépiskola, Zselízi Comenius Gimnázium, Ipolysági Gimnázium, Párkányi Gimnázium, Komáromi Ipari Szakközépiskola, Komáromi Selye János Gimnázium, Gútai Magán Szakközépiskola, Nagymenyi Kereskedelmi Akadémia, Dunaszerdahelyen a Magán Gimnázium, a Vámbéry Ármán Gimnázium, a Szabó Gyula 21 Szakközépiskola, az Egészségügyi Szakközépiskola, a Neratovice téri Magán Szakközépiskola, az Érsekújvári Gimnázium, a Diószegi Magán Szakközépiskola, a Galántai Kodály Zoltán Gimnázium, a Somorjai Madách Imre Gimnázium és a Pozsonyi Gimnázium.

Valamennyi intézmény vezetőjének ezúton köszönjük az együttműködési lehetőséget!

Virinszky Tamás a füleki gimnáziumban

Szerzői felolvasás program: szerzők, műveik és lapszámok

- Aich Péter: *Muzsika* (vers), 2021/4
 Bakoš Orsolya Virág: *Camellia Sinensis* (novella), 2022/11
 Balázs F. Attila: *Bizonytalanság évada* (vers), 2022/4
 Balogh Ildikó: *Jeges nyár* (próza), 2022/8
 Csáky Pál: *Hogyan nyertem meg a thermopülai csatát* (novella), 2022/8
 Csáky Pál: *A gyűlés* (novella), 2021/6
 Cséfalvay Fanni: *Kocsikázás* (novella), 2022/7
 Cséfalvay Fanni: *Ki vagy te* (novella), 2021/7
 Csóka Ferenc: *Színország lovagja*, részlet (mese), 2020/7
 Csóka Zsófia: *Kő, Ököl* (vers), 2021/9
 Darázs Balogh Katalin: *Az örökség* (novella), 2022/11
 Dráfi Emese: *Társkeresős* (próza), 2021/11
 Durec Valéria: *Fonál* (novella), 2022/4
 Durec Valéria: *Adrenalin* (próza), 2022/12
 Fellingner Károly: *Csapszék* (vers), 2121/4
 Finta Viktória: *Vége a nyárnak* (novella), 2021/8
 Gágyor Péter Imre: *Száguldás* (vers), 2021/4
 Gažík Viktória: *Ezt is elhoztam magammal* (próza), 2020/6
 Gyökerez Kinga: *A jókai jóember* (próza), 2021/16
 Gyurkovics Anikó: *Az élet értelme* (próza), 2022/10
 Gyurkovics Anikó: *Egy festmény élete* (próza), 2022/1
 Hodossy Gyula: *A tűz és a rózsza* (vers), 2022/4
 Hodossy Gyula: *Az életre kelt karácsony* (tárca), 2020/7
 Hodossy Gyula: *Cicero harca a patkánnyal* (vers), 2022/9
 Hoga György: *Az olvasásról* (elmélkedés), 2020/1 k
 Jakubecz Márta: *Fekete* (próza), 2021/2
 Jancsó Péter: *Éjjeli kocsikázás* (novella), 2021/2
 Király Anikó: *Kondenzcsíkok* (próza), 2022/9
 Kovács Balázs: *Szélvész, Ébresztő* (líra), 2021/11
 Kovács Balázs: *Az ihlet* (líra), 2022/4
 Kovács Balázs: *Egy buta gyerek őszi hétköznapijai* (vers), 2022/9
 Kovács Barnabás: *Az erdei karácsony* (mese), 2021/12 t
 Kövesdi Károly: *elejétől végéig* (vers), 2020/1
 Morva Mátyás: *Kéz- és kéztörés* (próza), 2020/2
 Morva Mátyás: *Tűzriadó* (próza), 2022/6
 Nagy Csivre Katalin: *Igen, Jóslat, Álom* (vers), 2021/7
 Nagy Erika: *Kulcs* (próza), 2022/2
 Ölteczky Zsuzsanna: *Óvatosan* (próza), 2022/10
 Póda Erzsébet: *Hó* (novella), 2021/1/
 Póda Erzsébet: *A cipőfűző* (mese), 2022/9
 Puchla Nikolett: *A nagyító* (vers), 2022/7
 Rajkovics Péter: *Brumiarc a Csallóközben* (mese), 2020/6
 Ravasz József: *Templom csendje* (vers), 2021/4
 Ravasz József: *A semmi mesés létezése* (vers), 2022/4
 Száraz Pál: *A hegyi csacsi* (mese), 2021/2
 Szomik Szilvia: *Bogárka és a titokzatos csillóság* (próza), 2021/11
 Tóth László: *Parázs táncparkettjén* (vers Gál Sándor emlékére) 2021/7g
 Tóth László: *Tüntetés* (vers), 2022/9
 Z. Németh István: *Ritmusk Rítának* (vers), 2021/4
 Zirig Árpád: *Üzenet (feleségemnek a túlvilágra)* (vers) 2021/4

Gyurkovics Anikó a galántai gimnáziumban

Petőfi 200

PETŐFI A FELVIDÉKEN 14. (BEFEJEZŐ RÉSZ)

A Magyar Országgyűlés tavaly Petőfi Sándor emlékévvé nyilvánította a 2022-es és 2023-as esztendő, a magyar költészet egyik legkiemelkedőbb és legismertebb alakja születésének 200. évfordulója alkalmából. A költőóriás élete huszonhat éve alatt közel nyolcszáz verset írt, s a versek jelentős része a Felvidéken íródott. Ezer szállal kötődött a Felvidék szépségeihez, végigjárta a nevezetességeket. Mindezt bizonyítja a számtalan emlékhely, szobor, emléktábla, tanúsítva a költő kötődését a településekhez. Petőfi Sándor bicentenáriuma alkalmából 2022-ben a márciusi számtól kezdődően egy éven keresztül közöltük Magyar Zoltán író, néprajzkutató Petőfi Sándorról szóló felvidéki vonatkozású történeti írásait. A neves költőnk kalandozásairól közben kiadásra került a sorozat alkotójának azonos című könyve is (*Petőfi a Felvidéken*), amelyről lapunk 8. oldalán olvashatnak kedvesináló recenziót Tamási Orosz János tollából.

Jelen lapszámunkban a sorozat utolsó része olvasható.

Magyar Zoltán

A SZABADSÁGKÜZDELMEK FÖLDJÉN

Petőfi 1847. július 8-án indult tovább Bejéről. Tompatól elbúcsúzva a Sajó völgyében haladt dél felé, és félnapos miskolci megállót követően másnap Sárospatakig kívánt eljutni. E napok leghitelesebb krónikása maga a költő: „*Délután érkeztem Patakra. Szent föld. E város volt a magyar forradalmak oroszlánbarlangja. Itt tanýáztak a szabadság oroszlanai. Először is a várat néztem meg, melly hajdan a Rákócziaké volt, most pedig... valami Preczenheimé. A várból mentem a collegiumba... telt poharak és víg diákokhoz. Magam is hozzá láttam. Szükség is volt rá. Felejtetni akartam, hogy magyar vagyok.*”

A költő Tompa tanácsára a református kollégium fiatal tanárát, az akkor harmincegy éves Palkovich Antalt kereste föl, nála is szállt meg, ugyanis Patakon ekkortájt nem volt vendégfogadó. A ház falán, Sárospatak főutcáján manapság emléktábla örökíti meg mindkettőjük nevét és a jeles eseményt.

Miskolczy Simon János feljegyzi az érkező költő öltözetét. Petőfi több kortársa is meg-

emlékezett arról, hogy a költő meglehetősen feltűnő jelenség volt. Ezúttal is az volt. Fényes cingombú, veres hajtokájú kékdolmányt viselt, nyakkendőtlő nem körített, kihajtott inggal-lérral és hozzá fekete vitézkötésű szürke nadrágot, gömbölyű tetejű, kemény, fényes, fekete selyem, ún. Egressy-kalappal. Mint Petőfi is megemlíti, először a várat nézték meg, majd a kollégium következett. Miskolczy így folytatja a beszámolóját: „*Felvezették Petőfit a nagy könyvtárba, majd pedig, miután annak könyveit, festményeit s más nevezetességeit megsejmelte s nevét a látogatók könyvébe bejegyezte, – onnan ment egy az udvar felőli oldalra nyíló másodemeleti kisebb terembe.*”

Ujszászy Kálmán kutatásai szerint a senior csak a saját lakásán láthatta vendégül a költőt és a kántust; s ez valaha a kollégium első emeletén volt, amely manapság a nagykönyvtár egyik olvasóterme.

„*Itt egy hosszú asztal tülök és nyírfapoharak közt tüzes hegyaljai borral telt palackok integettek. Az asztalok körül helyet foglaltak a diákok Pe-*

tőfivel az asztalfőn. Az első pohár után az énekkar legkiválóbb tagjaiból álló ifjak rágyújtottak a költő legszebb dalaira. Majd köszöntő, dal, vidám beszéd egymást váltotta...”

A költő Orbán József senior és Orbán Ferenc énekkarvezető meghívására ment az előbbi lakására, aki később papírra vetette az ott történeteket. Egy másik emlékező, Kissházy Kálmán szerint nem a Petőfi-dalt, hanem a „Cserebogár, sárga cserebogár” kezdetű nótát énekeltek a diákok. Ivótüllökkel a kezében maga Petőfi mondta a pohárköszöntőt, a hangulatnak megfelelően tréfálkozó modorban. Különös, hogy az emlékezők csak a vidám hangulatról, a tréfákról és az anekdotákról beszélnek, és nem ejtenek szót a közeleti problémákról. Úgy tűnik, ezúttal maga a költő sem kívánczolt ezek megvitatásába bocsátkozni. Kár is lett volna a jókedvet megtörnie, amelyre jellemző, hogy bár nem volt szokása, a költő is bordalokat szavalt, dalolt, anekdotázott, és kijelentette: ha meghal, a sírjára is furmintot ültessenek. Amikor éjfél tájban Palkovich-

Petőfi emlékszobra Sátoraljaujhelyen, illetve Sárospatakon

né magára akarta hagyni őket, nem engedte el, s a vidám társaság csak jóval éjfél után oszlott szét.

A sárospataki nap valóban a jeles utazó vidám napjai közé tartozott. Feltűnő, hogy az egyébként gyakran zárkózott költő milyen könnyen oldódott fel a sok ismeretlen között. Ez alighanem Palkovichnak volt köszönhető, akivel sok közös témára talált, nyilván gyorsan össze is barátkoztak. De másnap már kezdődtek is a vizsgák. Palkovichra a munka várt, Petőfire pedig ismét valami más.

Július 10-én reggel fogadott szekéren folytatta útját, és a közeli Sátoraljaujhelyre utazott régi barátjához, Kazinczy Gáborhoz.

„*Sáros-Patakról tegnap reggel Ujhelybe rándultam Kazinczy Gábor barátomhoz, s a napot nála és vele töltém, milyen pompásan? ezt csak az képzelheti, ki Kazinczyt ismeri. Valódi csodagyermek a természetnek a szónoklatban; új Memnon-szobor, mellyből egy örökkétartó hajnal szakadatlanul a legfőnségesebb hangokat csalja. Benne elérte a rögtönző szónoklat a non*

plus ultrát. Ollyanok, mint ő, talán lehetnek, de nála különbek nem. Csak az alkalom kell, hogy Mirebea-uja legyen Magyarország.”

Az *Úti levelek* fenti részlete arra utal, hogy barátságuk a közös elvek, az azonos politikai célkitűzések alapján alakult ki. És valóban: Petőfi csak azokért az emberekért tudott fenntartás nélkül lelkesedni, akikben érezte az elvi közösséget. Ez idő tájt különösen időszerűvé tette találkozásukat az, hogy Zemplén vármegyében tisztújító választásokra készültek, és Kazinczy a megye haladó törekvéseit képviselte. Szoros elvbaráti kapcsolatukra világít rá az a tény is, hogy az augusztusban lezajlott tisztújító választások során – nyilván Kazinczy Gábor javaslatára – Petőfit Zemplén vármegye táblabírájává választották.

Sátoraljaujhelyi beszélgetéseikre jellemző a két hónappal később, Koltón született vers – Kazinczy Gáborhoz – két alábbi sora is: „*Kicsiny, kicsiny még a mi seregünk, de / Akik vagyunk, mind elszánt férfiak.*” Prófétai sorok ezek, melyek már 1848. március 15-ét előlegezik...

Korea Norbert alkotása

könyv

MAGYAR ZOLTÁN – PETŐFIVEL A FELVIDÉKEN

Tamási Orosz János

Nem szeretem a kerek évfordulókat. Centenárium, bicentenárium; Petőfi Sándor kétszázadik születésnapját ünnepeljük, s a minap egy könyvesbolt kirakata előtt futott át rajtam az ellenérzés. Tele volt friss Petőfi-kiadványokkal, az egész mintha egy karácsonyi *utóirat* lett volna, a'la ps, hirtelen azt sem tudtam, cikázó szemem melyikre vessem. Majd fölfeledeztem a jobb szél alsó sarka felé szerényen meghúzódnó kiadványt (Magyar Zoltán: *Petőfi a Felvidéken*), s igen morbid első gondolatom támadt: legalább tették volna felülre, mert hát a cím is, meg hát mindenképp odavalósi, s végtére hát ma is fennen ragyog. A magyar költészet delelőjén. (Ez is mennyire a feledés felé tartó kifejezése szókinszünknek. Evidens hivatkozást arra Aranynál, Vörösmartyánál, Vas

Gerebennél és persze Petőfinél találunk, első blikkre.) S ha már a'la ps, hozzáteszem, e sok fedlap-fejfa a kirakatban nem a kézenfekvő Beatles-dalt, hanem az Eleanor Rigbyt juttatta eszembe. Mert a sok, meglehet, *túl sok*; elsikkad, olvasatlan marad az, ami a legértékesebbek közé illő.

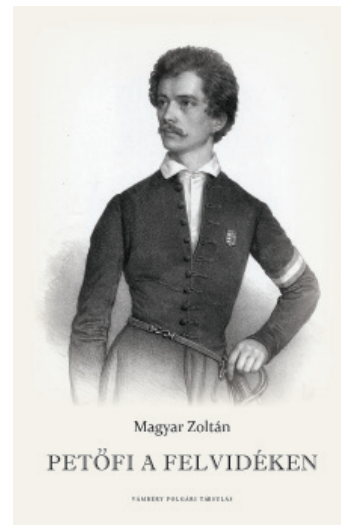
Mondom, rosszulesett, s ezért, hogy a bőség zavarában ezt a mégiscsak e meritésből is kiemelkedő kötetet szinte eldugta a kirakatrendező, pedig a szerző a téma kereteit szigorúan betartva is azon messze túlmutató Petőfi-portrét rajzol elénk; azt a bohém, olykor krakéler, máskor a becsvágy és a hiúság kevercséből egy mindenki felháborító s haragvó poétát látunk, de jobban megnézve – s Magyar Zoltán tekintetét semmi nem kerüli el – egy ön- és céltudatos művészem-

ber útkeresésével ismerkedhetünk, aki látszólag ötletszerűen, valójában roppant tudatosan építi alkotói sorsát, annak lehetőségét.

A szerző elmélyült figyelmét dicsérve hadd emeljem ki azt is: nem enged a szétágazó felvidéki monográfiában rejlő – s itt csak mellékvágányként szerepeltethető – kihívásoknak. A Pápán töltött egy esztendő hozadékát például; a liceum s ő mondhatni épp csak beszélőviszonyban voltak, de alig három és fél év múlva már szép antológiában ünnepli egykori öregdiákjait a liceum, Orlayval, Petőfivel, Kolmárral s Jókaival találkozhatunk a foglalatban. S hát Kolmár József fölbukkanása is kísértésbe ejtheti a monográfust; föltárasra méltó alakja az irodalomtörténetnek. Kilencvenhét évesen hunyt el Pozsonyban, s bár Petőfi ba-

rátjaként tisztelték, kései verseiben képes volt összehozni a szabadságharc és a monarchia dicséretét. Bocsánat e kis kitérőért, de itt utalok vissza e kis cikk első mondataira: szép ez a bicentenárium, albumok, versválogatások, értékelő monográfiák – de Magyar Zoltán munkája, ha ráutalva is, a korszak közegére, a pályatársak, vizsályok, furcsán kezdődő vagy végződő kapcsolatok fontosságára vezet rá olvasóit.

S hát a kötet kiállítása, a képek gazdagsága, többszörös síkon jelentkező emlékeztetése mindarra, amit szavakban s térben bejárunk a könyv lapjain – köszönet az archívumok bűvárainak, köszönet a fotográfusoknak, s hát köszönet a szerzőnek, aki e szép és igényesen tartalmas munkával átírta bennem a fent említett Beatles-dalt. Ne szomorkodjunk!

Utóiratnak elég annyi is: *P. S. I Love You*. Immáron kétszáz éve.

Magyar Zoltán:
Petőfi a Felvidéken,
Vámbery Polgári Társulás,
Dunaszerdahely, 2022

FEJEZETEK PANGEÁBÓL

A tavalyi évben jelent meg Zalán Tibor József Attila-díjas magyar költő, író, drámaíró legújabb kötete, az *Istenek az árokparton*, amely egyszerre korrajz és önéletrajz, s valahol egyik sem. Az író szerint *műfajtalán könyv*, egy sajátos vállalkozás, amelyben olyan rövidprózai műfajok és írások kereszteződnek, mint a tárca, az egyperces novella, a lírai önvallomás vagy épp a kisesszé. A

kötetbe válogatott szövegek jelentős része a Napút folyóiratban jelent meg, többségükben önéletrajzi ihletésűek, időben pedig közel negyven évet ölelnek fel. Ami pedig közös bennük – az író személyén túl –, az a személyes és közvetlen hangvétel, amely egy jellegzetes, időtől és tértől független füzért hoz létre. A szövegek olvasása közben úgy érzi az ember, mintha egy jóbarátja avatná be

őt bizalmasan múltjának egyes fejezeteibe, s osztaná meg vele a világról alkotott képét.

Zalán Tibor sok mindenről ír, *mesél* és elmélkedik. Az író gyermek- és ifjúkora, családja, otthonának sajátosságai és szereplői ismerősen hatnak az olvasó számára. Egy letűnt korról regél, amit az olvasók egy része megélt, más része csak hallott róla. Szerencsére több ehhez hasonló azonosulá-

si pontot találunk a kötetben, s az író bátran nyúl a humorhoz is, amikor különböző élethelyzeteket vagy épp eszmefuttatásokat tár elénk – legyen szó akár a zenei szárnybontogatásról, a képzőművészet terén tett látogatásról, majd az írói létben való kiteljesedésről.

Az *Istenek az árokparton* műfajtalán írásait hangulatuk, témájuk és súlyosságuk szerint Zalán-Lipák Sára, a kötet szerkesztője (egyben az író lánya) rendezte különböző fejezetek alá, sajátos szerkezetet adva ezáltal a könyvnek. Ezek címeiben egyetlen kivételével megtalálható az ősidők superkontinensének neve, a *Pangea*, amely nem véletlen. A szerkesztő szerint a kötetben a szerző különböző arcait látjuk, amelyek azonban mégis egységet alkotnak. Így az *Út a Pangeába* elsősorban önéletrajzi ihletésű írásokat tartalmaz. A *Pangea homokján felejtett lábnyomokban* a barátok, a kortársak, a példaképek és más művészek kerülnek fókuszba. A harmadik egységben *Pál úr* a művész alteregójaként szerepel egy kisebb novellafüzérben. A *Rajzok Pangeából* szerepnovellákat tartalmaz, Rákócziival indul és Zrínyivel zárul. A *Tűnődések Pangeán*ban Zalán Tibor a költészetéről és a művészetéről elmélkedik, valamint haikukat is olvashatunk tőle. Az utolsó, *Pangeát elhagyják az angyalok* című

fejezetben pedig azok a hosszabb és komolyabb hangvételű írások kaptak helyet, melyeket nem egy esetben súlyos és mély mondanivalójuk tesz emlékeztetessé. Ezek közül kiemelkedik az *Ács Feri öt napja*, valamint az utolsó négy mese (*Cipő-mese*, *Tej-mese*, *Vér-mese*, *Tűzmese*).

„Élünk, írunk, elfelejtünk bennünket. Az írás megmarad, de ha nem forgatják, akkor halott anyagként, ahogy a név is, akár a betűkbe áttöltött élet” – írja Zalán Tibor, s a kötetet olvasva biztosan állíthatom, hogy az *Istenek az árokparton* emlékeztető írás lett, amely időtálló lesz.

Zalán Tibor: *Istenek az árokparton*, Cédrus Művészeti Alapítvány, Budapest, 2022

Korega Norbert alkotása

könyv

VÉRFAGYASZTÁS MESTERFOKON

Jó páran akadnak, akik hiányolják napjainkban az igazi téli, havas és kellőképpen zimanós táj hangulatát. 2022-ben, az Animus Kiadó jóvoltából a sajtó nosztalgia ellen a magyar olvasóközönséghez is eljutott az igaz, kissé radikális, de annál hatásosabb orvosság. Böszörményi Péter fordításában immár *Félelem* címmel, magyarul is olvasható Jozef Karika 2014-es regénye, a *Strach*, amely egy igazi hamisítatlan téli horror. Kirázza az embert tőle a hideg.

A mű az Alacsony-Tátra és a Nagy-Fátra ölelésében megbújó Rózsahegyen játszódik. A főhős, aki a regény narrátora is egyben, magánéleti és szakmai kudarcai folytán erre a

közkedvelt kirándulócélpontra költözik vissza, szülei régi lakásába. Harmincöt éves fejjelel szembenéznie itt gyermekora traumatikus élményeivel és az őt kísértő régi rémképekkel, miközben a jelen állapotok sem felhőtlenek. A hófödte helységben ugyanis gyerekek tűnnek el. Az arktikus erősségű hideg mellett a félelem is reszketésre kényszeríti a könyv főhősét és barátait, miközben megpróbálnak megoldani egy múltba nyúló rejtélyt.

Az alaprecept a rémtörténetek kedvelői számára nem hangozhat túl egyedien, de a valóságból megalkotott környezet olyan izgalmasan telítődik a képzelet félelmetes elemeivel,

hogy azt kár nem megtapasztalni. A hegyek közt zajló jelenetek mellett a magyar olvasók számára is jól ismert garzonlakások klausztrofóbiás érzetét is ügyesen megragadja az alkotó. A papírvékonyágú falak közti szűk teret a főtt virsli és a hagyma szaga mellett a rossz érzések, nyomasztó sejtelmek és a sötét emlékek töltik meg a regény világában.

Fokozatosan növekedik a feszültség és bújnak elő a vas-tag hótakaró alól a titkok. Alig vesszük észre, és beszippan bennünket a fehéren ragyogó rémálom, melyben zöldes köd kavarg, és a hófödte dombok csendjét fémes zúgás, felhangzó gyerekacajok, sőt olykor

éles halálsikolyok zavarják meg. A téli idill helyét testetlen, mégis jól érzékelhetően jelenvaló, őszöreg rettegés jéghideg szorítása töri lassan ripityára, miközben szilánkjai garantáltan fagyásnyomokat hagynak a lélekben.

Ha szomorkodni és vágyódni támadna kedvünk az igazi téli havas jégvilág után, elég ha bekucúzunk a *Félelem* című könyvvel pár órára, és már nem is lesz olyan hívogató a csendes fehérség. A hóban feltűnő gyereklábnymok ugyanis olyan rémségekhez vezethetnek, melyek sokáig a rémület jégvirágait hagyhatják az olvasók elméjében. Szinte kikacsint ránk félelem a lapok közül.

Juhász Kornélia

Karika, Jozef: *Félelem*, Animus Kiadó, Budapest, 2022

képzőművészet

KIHALÓFÉLBEN LÉVŐ MESTERSÉG SZÉPSÉGEI

A gelléri Korega Norbert szereti a fát és a természetes anyagokat. Érdekes történet az övé, hiszen egy szép napon, közel harmincévesen arra eszmélt, hogy fával szeretne dolgozni annak ellenére, hogy a gadóci mezőgazdasági középiskolában érettségizett. Tudta, hogy az, ami igazán érdekli, az a bútorkészítés, azon belül is az intarzia művészete. Autodidakta módon tanulta meg az intarziakészítés fortélyait, járta a múzeumokat, kastélyokat, hogy aprólékosan megfigyelje a különböző technikákat. Apró

léptekben haladt előre, hónapról hónapra gazdagabbak és díszesebbek lettek az intarziák, annyira, hogy mára már minden létező mintát elkészít. Vadászattal és a vallással kapcsolatos témák is a kedvencei közé tartoznak, legyen az akár az *Utolsó vacsora* Munkácsytól, amit szintén átültetett már intarziába, vagy az *Ecce Homo*. A bútor formájából látja, hogy milyen díszítés illik hozzá, majd összeválogatja a mintához a színeket. Minden szín más fafajtát jelent. Nagyon precíz, aprólékos munkát és türelmet igényel az intarziakészítés, ezért

nem ritka, hogy Korega Norbert több hónapig is dolgozik egy-egy darabon, de közben már egy újabb munka, újabb remekmű terveit készíti. Ahhoz, hogy minél többet tudjon meg a fáról, időközben elvégezte Zólyomban a Műszaki Egyetem bútorgyártás szakát, és mondani sem kell, hogy az alapképzés szakdolgozatának témája az intarziakészítés volt, azon belül is a gépi és a kézi intarzia közti különbség. Művészi érzéke, tehetsége vitathatatlan, fáradhatatlanul rajzolja a legbonyolultabb mo-

tívumokat is, majd pedig nagy türelemmel és precizitással vágja, illeszti és ragasztja a megfelelő színű furnérlemezeket. Ha elkezd a munkát, szinte megállás nélkül dolgozik, amíg be nem fejezi, akár napi tizenkét órán át is. Készít faliképeket, portrékat is intarziatechnikával, de vallja, szereti a kihívásokat, s ha valaki a magyarok bejövételét kérné tőle, akkor szemrebbenés nélkül nekilátna a munkának. A lényeg, hogy kézzel készítse, és bonyolult legyen. Ez motiválja, ez hajtja az újabb és újabb kihívások felé.

Nagy Erika

Korega Norbert

vers

Katona Nikolas

Kollázs

1.
Visszafordíthatatlan hajnal.
Mögötted szétnyomkodott klaviatúra,
halk kilégzés,
testgödrök koccanása.
Sorra felpróbálsz a verssorokat,
lefejtetted a mondatvégi írásjeleket,
amiket két latte és
és egy fel nem melegített
mirelit közé ékeltem.
Metafora lehetnél.
Csak hasonlat vagy.
Mint...
Ezt is mások nevezik majd meg.

2.
A szoba legmélyebb zugában
is van egy szemmel észre
nem vehető
kis rész.

Oda rejtettem
az összefüggéseket.
Lim-lom.
A feltépett seb,
a jégvirágokkal benőtt párkány,
a folyami rákok már nem énekelnek.
Az összefüggések nem mi vagyunk.
Inkább a tekintet.

3.
H₂-(OH)
Mindig más folyadékokban
oldódunk.
Sose fel.

4.
Az vagyok, aki
a dűnék között
mindig más formában
délbáb.
Az oázis helyett
a hőséget keresi.
A nyelvcsapon lezárt kút.
Tigrisliliomok töltik ki
piramisok széleit.

5.
A mozifilm kétdimenziós,
a viszonzás egy.
Ez így három.
Kivonni magamból
a vajás popcornot,
az plusz.
Ha hozzáadom magunkat,
az mínusz.

6.
A tagadásban is toldalék.
Bőrbe fúródott túlevelek.
All I want for Christmas is:
nincs annyi középső ujj.

7.
Kierőszakolt egyes számok.
Többes számban
vagy hibásan magányos.
Koszorú ketrecelj voltam eddig.
Holnaptól káva.
Lenni vagy nekem,
nem lenni.

8.
Négy mozdulat kellene,
hogy csattanjon.
Négy égtáj a homlokod.
A teraszról kiröpültek
a galambok.
Csak négy szó
maradt belőlem.
Már csak három,
kettő,
már
egy
sem.

9.
Mint...
Ahová tartanánk, de még nem
fedezték fel.
Ahonnan indultunk, fikció.
Csak a be nem tartott ígéret
valódiak.
Mint...
A fedélzeten
egy turista kabátjának
akaratlan gyűrődései.

múltidéző

KULCSÁR FERENC, EGY FELKIÁLTÓJELES EMBER

Juhász Dósa János

Ahogyan a másik Kulcsár, Tibor, ő is a Bodroglóközből érkezett a magyar irodalomba. Nemcsak földrajzilag járt be hosszú utat, hanem költőként is. Egyike az 1970-ben megjelent *Egyszemű éjszaka* költőinek, bár talán túl korai volt az antológiában való szerepeltetése. Ha van költő, akkor rá igaz, hogy fokozatosan érik nagy költővé, ezt jelzi a Magyar Antaeus Könyvek sorozatban megjelent *Halottaim virága* című, önmaga által válogatott kötete is, amelyben talán csak az 1987-ben megjelent *A felkiáltójeles ember* című kötetéhez igazságtalan. E sorok szerzője akkoriban értekezésgizett, s ezt a kötetet kapta ajándékkul. Kulcsár Ferenc költészete azóta is folyamatosan kísérti.

Az Irodalmi Szemle *Vetés* rovatában jelentek meg az első versei, s bekerült az 1970-ben megjelent, Tózsér Árpád által válogatott *Egyszemű éjszaka* című kötetbe is. Amely rajta

kívül további nyolc alkotót indított el a költői pályán. Voltak, akiket később a nemzedék jelesei (Mikola Anikó, Tóth László, Varga Imre) között tartunk számon, olyanok is, akik eltűntek a sülyesztőben, s olyanok is, akik később más műfajban jeleskedtek (Aich Péter, Kmeczkó Mihály). Tőzsért dicséri, hogy bár az antológia szerkesztése idején a többiekhez képest Kulcsár még viszonylag zsenget írt, hat versét mégis beválogatja, és, ahogy egy később elhíresült bonmot-jában mintegy utólagos védekezésül írja: „Kulcsár Ferenc par excellence költő, akkor is költő lenne, ha egy sor verset sem írt volna le.” Igaza lett: a helyét és költészetét hosszú éveken át kereső Kulcsár Ferenc, tőle szokatlan módon mindkettőt megtalálja, s a képmása, R. C. által leírt sorai már nemcsak önálló hangról tanúskodnak, de a Szalatnai által annyira hiányolt (kisebbségi) létgon-

dok is sűrűn ott vibrálnak a „kulcsárferenci” költészetben, s nyugodtan jegyezheti meg vele kapcsolatban (is) Szeberényi Zoltán, hogy a költőnek vállalnia kell a sokszor kilátástalannak és eredménytelennek tűnő nehéz küzdelmet az emberi életért, az emberért. Kulcsár Ferenc vállalta.

S hol van ez már azoktól a kezdetektől, amikor a szlovén nyelvű magyar irodalom nagy öregje, Szalatnai Rezső több, ingerült vitát is kiváltó írásában a kisebbségi identitást hiányolja, többek között az ő verseikből? Kulcsár kortársai nevében is magára veszi a kritikát, s *Nyílt levél Szalatnai Rezsőnek* című versében válaszol „a jó öregnek”. Két évvel később jelenik meg első önálló kötete (*Napkitörések*), amely bírálója, Koncsol László szerint „az álmok és a romantikus programok hármashatárán készült”, s bár még itt-ott érezhető Ady, Kassák, József Attila, esetleg Nagy László

hatása, Kulcsár Ferenc nyelvezete (versszövegek, montázsok beiktatása) egyre inkább összetéveszthetetlen lesz. Három évre első kötete után jön az *Édennek neveztem*, s újabb négy év múlva a *Krónikatörődék*. Ezt követi a fentebb már említett, Szabó Gyula emlékének szentelt *A felkiáltójeles ember* című kötete. Költészete egyre inkább kiforr, s a Szalatnai által még annyira hiányolt morális-intellektuális igény és meditatív hajlam is mindinkább elmélyül. A kilencvenes évek elején prózai szövszene-tekben is (*Imádságok*) megfogalmazza írói hitvallását, amelynek költői párja a *Mindig* című kötete. Utolsó kötetei (*Bálám számara*, *Gyöngyök és göröngyök*, *Új versek 2006–2010*, *Halottaim virága*) már egyfajta, hömpölygően áradó filozofikus vallomásként értelmezhetők és olvashatók. Ifjabb kortársa, Csehy Zoltán szerint „váteszien én-centrikus, az értékvesztés

Kulcsár Ferenc (Somogyi Tibor fotója)

és a vizionális tragikum köré szerveződő költészete” a magyar költészet jelentős teljesítményei közé tartozik. Jelentős műfordítói (Milan Rúfus, Miroslav Válek, Pavel Bunčák) munkássága, de ahogy sokan irodalomban, ő is sokat írt a gyerekeknek.

S ahogy költészetében, szakmai pályáján is megtalálta a helyét, évekig a Lilium Aurum Kiadó kiadásvezetője, egy ideig a Katedra című lap főszerkesztője volt. Sajnálatosan korán, 68 éves korában távozott közülünk. Ennek is már öt esztendeje.

Kulcsár Ferenc

Világanyanyelv

– Mennyi mindent nem kell még megírnom –
ötlött R. C. eszébe egy keserves nap végén
a szent sugallat, a biztos gondolat –,
hisz írói utam végső soron az elhallgatás
felé vezet. Annak a belátása az, hogy
sok mindent meg kell még írnom,
hogy végül semmit ne kelljen megírnom.
Látom már, éppúgy, mint a liliomnak
vagy a pillangónak,
az írónak is van egy örökkévaló nyelve,
amelyen a mindenséggel beszél; e nélkül
a világanyanyelv nélkül nem tudnánk
megmozdulni sem: az író nem tudna írni,
virágot nyitni a liliom és szárnyat
bontani a lepke. Elegendő nekem
e mindenható anyanyelv,
ezt beszéli fűszál, kőrengeteg, madár,
a tenger s minden féreg, ezen a nyelven
mond imát a csillagok milliárdja is,
áthítozva megváltás után. Ígyen zárta
R. C. ama gondterhelt nap végén
töprengéseit, s tudván, hogy az élet
értelme Isten, s imádkozni annyi, mint
gondolni az élet értelmére, lefeküdt,
és összekulcsolt kézzel mély álomba merült.

In flagranti

R. C. tetten érte magát, hogy verset ír. Benyitott
a szobájába, s csodálkozva-megrettenve látta,
hogy ő, vagyis hát a képmása, az asztal fölé görnyed,
és verset ír: tereli az elkóborolt szavakat verse
karámjába,
kolompolás, csaholás, bégetés – ördögi
édes lárma. Ámult R. C., a pásztor

a lánnglelkű bojtáron, ó, Istenem, ködbe hullt világom,
levegő-pucér létezésem – már ifjan is az ének
szikkadt földjét ástam, sírkő betűit véstem – rémült
meg R. C.

egykori képmását látva, s kitántorgott az éjszakába.

Odakint
a csillagmiriád alatt csontkoronás diófák közt haladt,
Ó, mindenség, gondolta, semmi szép virága, illatozz,
hajladozz!
Gyümölcsöt hozz, levegő sikongó ága! Lombosodjál,
hiányaink

égig érő fája... Ó, folytatta R. C., mindünknek kijár
a békés, csendes halál, kik tollat fogunk az éjszakában,
s a rémület fölé hajolva
verset írunk a vízre és a porba.

CLI. zsoltár

Mindig az utolsó voltál, a kitaszított, kitoloncolt senki,
nem bírtál soha jelen lenni – riad fel öntudatlan
álmából R. C. - Kitagadott voltál, édenből kiűzött
meztelen,

istenkereső esztelen. Rád törtek a kutyafejű tatárok,
mongol hordák, germánok és szlávok,

s a mondhatatlan lény,
a titkon lévő angyal is végig megalázott, kerékbe tört,
kínpadra tett, szívedbe gyúrte a parázna világot.
Mindig az utolsó voltál, óvatlan, lelkes istenállat,
a leheletkönnyű léttel elvesztetted a csatádat:
kezedet, lábadat négy pegazus farkához kötötte
a világúrnagy bánat, s a megbokrosodott táltosok
szétcincáltak. Első akartál mindig lenni,
az Úr előtt mint angyal megjelenni,
s cimbalmokban, hegedűkben, lantokban
dicsérni az ő szent voltát,
és áldani a hitetlenség holtát,
és verset írni, naprendszerek, csillagok zenéjét
strófákba szedni – poézised szent borától a mindenség
dermesztő fagyában melegedni. Mindig az utolsó
utolsója voltál, a CLI. Szenci Molnár-zsoltár.

novella

GYERMEK A HÁBORÚBAN

Döme Barbara

Apám arca imbolyog a gyer-
tyalángban, hol elfolyik, hol
megnyúlik, vörös pillanatokká
erősödik, aztán fehér fénné
szelidül. A padlót bámulom,
csizmám orrával egy aprócska
fekete foltot maszatom. Két
ujjam közt forgatok egy piru-
lát, nem tudom eldönteni, le-
nyeljem vagy visszategyem a
táskámba vészhelyzetre, ahogy
az orvos javasolta. A csendből
néma kérdések törnek elő.

– Mit akarsz tőlem? – üvöl-
tök a kollégámra, aki riadtan
hátrál, leteszi a kezében lévő
kávéspoharat. Hogy sírj, vála-
szolja, előttem nem kell erős-
nek mutatkoznod. Mégiscsak
az apád, teszi hozzá, aztán el-
harapja a mondat végét. Nem
meri előttem kimondani, amit
egyébként is tudok: meghalt.
Csak arra vágyom, hogy tűn-
jön el végre és ne nyaggas-
son. Amikor ezt közlöm vele,
sértetten becsapja az ajtót,
a falról apró vakolatdarabok
hullanak a földre. Az ajtókeret
mellett végtelen repedés fut,
látom, ahogy katonák jönnek
elő belőle, masíroznak a pla-
fonon, az egyikük megfordul,
hangosan kacag, szétreped a
tér és az idő – megismerem,
apám az.

Ömlik rám a fény. Kamasz va-
gyok. Valaki futva jön, a ka-
nyarból kiabál, hogy gyertek
azonnal, mert apád ott fekszik
ájultan! A hang, az a kétség-
beesett, zokogó, vinnyogó se-
gélykiáltás lassan körbeteke-

redik a testemen, úgy szorít,
tüstént megfulladok. A szom-
szédasszony áll az ajtóban,
kapkodja a levegőt. A ruhája
olyan szagú, mint ázott macs-
ka bűze füsttel keveredve.
Felkavarodik a gyomrom.
Hol van anyád? – kérdi, az-
tán óbégat, hogy gyere már,
Erzsi, mert az urad meg fog
halni, aztán még elbúcsúzni
sem tudsz tőle. Agyonverték,
teszi hozzá, valami ocsmány
dolgot művelt, azért kapott a
pofájára. Izzadok, kánikula
van, a testvéreim a szomszéd-
ban játszanak, anyám meg
dolgozik. Közben mondja a
magáét, a szomszédasszony
szájából aprócska betűk fut-
nak ki, egyenként leperegnek
a földre. Felseprem őket, és a
szemetesbe dobom mindegyi-
ket. De nem maradnak ott, ki-
szökdösnek, felfutnak a nagy
diófára, megülnek egy-egy
levélen. A szomszédasszony
megragadja a kezem, maga
után húz. A lábam elemelke-
dik a földtől, lebegek, akár
egy léggömb.

Véres test hever a kocsma
lépcsője mellett. Körbeállják
a jajgatók és a kíváncsisko-
dók. Egy fekete kendős asz-
szony azt üvölti, ott jön a lá-
nya, takarjátok be, ne lássa!
Hánynom kell, elfordulok.
A szomszédasszony épp mö-
göttem áll, óbégat, mert le-
hánytam a cipőjét. Látom
kell apámat, talán még nem
késő, gondolom, és megpró-
bálok közelebb kerülni hozzá.
De nem engednek, csak az
embergyűrűből kilógó lábát

látom. Nincs rajta cipő. Meg-
ismerem a télapós zokniját,
én vettem neki karácsonyra.
A Mikulás szakállán száradt
vérfolt éktelenkedik. Meghalt,
kiabálja egy férfi, alig forog a
nyelve, tudom, hogy részeg.
Elégszer láttam apámat ha-
sonló állapotban, felismerem
az ittas emberek hangját. Szi-
rénáznak, egyre közelebből
hallom. Mindenki a mentőt
lesi, nem veszik észre, hogy
apámhoz surranok. Egy ki-
csi lyukon át látom, ahogy
véres fejjel fekszik a kövön.
Tudom, hogy ő az, mégis ide-
gen, sírni sem tudok. A szája
tátva, jól láthatóan hiányzik
néhány foga. A szeme csukva
van. Nagyanyám jut eszem-
be, hogy azt mondta, a halot-
taknak le kell fogni a szemét.
Biztosra veszem, hogy apám
halott. Leülök a földre, azt
hajtogatam magamban, hogy
nem kell félni tőle. Megfogom
a télapós zoknis lábát. Úgy
érezem, vigyáznom kell rá. Ká-
bulatomból anyám illata té-
rít magamhoz. Apu meghalt,
mondom neki, amikor felállít
a földről. Dehogyan halt meg,
feleli, csak alaposan eltángál-
ták, most viszik a kórházba.
Tudod, hogy mindent túlél,
teszi hozzá.

Elered az eső, elindulunk
hazafelé. Várj egy kicsit,
mondom, aztán visszafutok
arra a helyre, ahol az imént
apám feküdt. Fél pár zokniját
ott hagyták a mentősök. Zseb-
re teszem.

Biztos, hogy itt nem fognak
agyonlőni minket? – aggályos-
kodik a kollégám, amikor elin-
dulunk a riportra. Biztos, vá-
laszolom, miközben egyálta-
lán nem vagyok meggyőződve
erről. Indulás előtt azt a tájé-
koztatást kaptuk a nagykövet-
ségről, hogy ezen a területen
véget értek a harcok, legalább-
is tűzszünet van. A különböző
szervezetek azért érkeztek a
térsgébe, hogy összegyűjtsék
a holttesteket, és segítsenek
a bajbajutottakon. Törmelé-
kek között lépkedünk, arra a
helyre tartunk, ahol az áldo-
zatokat azonosítják. Apám jut
eszembe, hogy őt meg anyám
azonosítja éppen most a hul-
házban. Jó, hogy nem vagy
ittthon, mondta pár órája a
telefonban, legalább nem kell
ilyen állapotban látnod. Agy-
vérzést kapott, állítólag telje-
sen eltorzult az arca. Amióta
megtudtam, mi történt, csak
az jár a fejemben, hogy apám
éjszaka értem jön, és magával
visz a túlvilágra. Nagyanyám
mesélt hasonlókat gyerekko-
romban. Az utóbbi időben ke-
veset találkoztam apámmal,
haragudott rám, mert a válás-
kor anyám pártját fogtam. A
bírószágon elmondtam, hogy
folyton részeg. Elmeséltem azt
a történetet is, amikor össze-
verték a kocsma előtt, mert ál-
lítólag lopott valakitől. Mióta
láttam a véres arcát és zokni-
ját, nem merek sötétben alud-
ni, pánikrohamaim vannak.
Pedig azóta eltelt harminc év.

Közeledünk úticélunkhoz.
Orromat gyomorforgató szag

csapja meg, pont olyan, mint
azon a napon, amikor a szom-
szédasszony ájtott hozzánk,
hogy elvigyen az összevert
apámhoz. Ázott macskaszag
van mindenhol és füst. Meg-
botlom egy drótbán. A lábam
elé nézek, apró emberkéek fut-
nak szanaszét a talpam alól,
rám mutogatnak, nevetnek
rajtam. Zokogás tör fel belő-
lem. Lerogyok egy kibelezett
ócska tévére. A kollégám azt
mondja, jó, hogy végre tu-
dok sírni, de menni kellene,
mert ott egy furcsa gyerek,
aki minket bámul, és puska
van a kezében. Felpillantok.
Hat év körüli kisfiú néz velem
farkasszemet. Mini katonának
néz ki terepmintás ruhájában.
Tényleg fegyvert fog ránk, és
azt kiabálja: mama, papa! És
még valamit, amit nem értek.
Integet, hogy menjünk utána.
A kollégám azt mondja, ez a
gyerek tuti, hogy kinyír ben-
nünket, látszik a szemében az
elszántság. Én is félek, de nem
merem bevallani. Maradj itt,
utasítom, én majd megnézem,
mit akar. Elindulok a gyerek
felé, aki pillanatok alatt mö-
gém kerül, és a derekamhoz
nyomja a fegyvert. Ukránul
beszél, nem értem egyetlen
szavát sem. Megyek, amerre
mutatja az utat. Perceken be-
lül megérkezünk egy romos
házhoz. Az udvaron egy nő és
egy férfi fekszik. Mindkettő
véres. Láthatóan meglőtték
őket. A gyerek kiabál, hogy
mama, papa! És azt is üvöl-
ti, hogy *phone, go, hospital!*
Most esik le, miért hozott ide.
Sír, előbb az apját csókolgat-
ja, aztán az anyjára dől rá. A
puska mellé hever a földön,
ahogy közelebb megyek, jól
látom, hogy műanyagból van.
Veszem a mobilom, tárcsázom
a segélyhívót. A vonal túlvégén
lévő nőnek elmagyarázom,
nagyjából hol vagyok, és két
sebesülthöz szeretnék mentőt
hívni. Azt válaszolja, ezen a te-
rületen már csak halottak van-
nak, két napja mindent átfé-
sültek, és az összes sebesültet
kórházba vitték. Erősködöm,
hogy biztosan téved, ez a két
ember él, hiszen itt van a gye-
rekük is. A kisfiú az anyja ke-
zét fogja és reménykedve en-
gem néz. Befejezem a hívást,
leülök mellé a földre, apámra
gondolok, meg arra, hogy kö-
rül kellene nézni, hátha van itt
is valahol még egy mikulásos
zokni. Alkonyodik, a kapuban
három alak jelenik meg. Ők
azok: apám meg a gyerek szü-
lei. Semmit nem szólnak, csak
néznek, amíg feloldódik a vilá-
gosság a sötétségben.

Korega Norbert alkotása

sci-fi

TALÁLKOZÁS

Durec Valéria

– Kicsim, miért nem alszol már? Későre jár.

– Anya, még egy kicsit olvasnék. Olyan jó ez a könyv, nem tudom letenni.

Megértően mosolyogtam, szinte csoda, hogy a mai világban egy gyerek olvas.

– Mi az, ami így lenyűgözt?

– A bolygók. Tudod, mi az érdekes? – könyökölt fel izgatottan az ágyán. – Az, hogy minden bolygón csak egy vagy két faj él, ám itt a Földön annyira különbözőek vagyunk!

Elfordítottam a fejem. Nem, nem akarok még erről beszélgetni vele, olyan kicsi még.

– Megint valami tudományos-fantasztikus filmet néztél?

– Igen. Anya, mi van, ha valaki különböző fajokat telepített a Földre? Miért küszködik pár ember a pikkelysömörrel, mint én? Miért vannak törpék vagy Down-szindrómások? Lehet, hogy nem is vagyunk betegek, csak más fajhoz tartozunk?

– Hát, minden lehetséges...

De most már alvás! Holnap elmegyünk Thorstenhez.

Becsuktam magam mögött a gyerekszoba ajtaját. Beszéltem kellett valakivel, és csak Thorstenben, régi barátomban bíztam meg. Az orvosok szerint achondroplasiában szenved, pedig egyszerűen csak törpe, a kislányával Godrinnal együtt. Sosem mondta, de mindig is úgy éreztem, vigyáznak ránk.

– Mi a gond, Emily? – szegte nekem másnap a kérdést.

– Félek Thorsten, Dragomir testét egyre nagyobb területen borítja be a pikkelysömör, és a lapockái is kezdenek kidudorodni.

Thorsten nyugtatóan megfogta a kezem.

– Még nem beszéltél neki az apjáról?

– Korainak tartottam. Drago viszont túl nagy iramban fejlődik. Mintha felgyorsult volna körülötte az idő.

– Értelek. Tudod jól, hogy nekünk is van mit rejtegetnünk. Fogalmad sincs, mennyi borotvapengét kell vásárolnom.

– Hogy mit?! – értetlenkedtem.

– Szerinted mit szólnának az ötödik osztályban, ha egy szakállas kislányt vinnék oda? Idén lesz kétszáz éves. Olyan sűrű és lángolóan vörös a borostája! Otthon nem győzném fenni a fejszémet, hogy távol tartsam tőle a többi törpét.

Aztán hirtelen elkomorodott.

– Viszont valami zajlik a világban. A katonaság ismét a vulkánok körül kutakodik.

– Gondolod, hogy... – ki sem mertem mondani.

– Néhány vulkán életre kelt. Tudod, mit jelent ez, ugye?! Testvéreink számára közeleg a szabadulásuk ideje. Sajnos, ez a háttérhatalom tudomására jutott. Megint be akarják robbantani a vulkánokat, mint pár évvel ezelőtt.

Éles sípszó szakított félbe, Thorsten a szobában lévő képernyőkhöz fordult.

– Követett valaki idefele jövet?

Választ sem várva füttyentett egyet, jelet írt a levegőbe,

mire Gordin azonnal karon ragadta a fiam kezét. Thors-ten engem tuszkolt maga előtt. Rejtett bejáratba surrantunk be, az út a hegy belsejébe vezetett. Belekuporodtunk a bányászok által régen otthagyott csillébe, meglepve láttam, hogy motorral van felturbózva. Száguldottunk a hegy belsejébe. Fiam riadtan kapaszkodott belém.

– Kicsim, bocsáss meg! – suttogtam a fülébe. – El kellett volna mondanom, azt hittem, van még időnk. Ne félj, ez mind összefüggésben van a pikkelysömöröddel és a kis púppokkal a hátadon. Minden rendben lesz, Dragomir!

Egy mély morajlás után éreztem, hogy lassul a kocsi. Egyre forróbb lett a levegő körülöttünk, a távolban fényeket láttam. A csille leállt. Thorsten segített kiszállni.

– Egyedül kell mennetek tovább, Godrinnal megtévesztjük a katonákat.

Nagy robajjal megnyílt a szikla előttünk, az út egy hatalmas terembe vezetett. Dra-

gomir remegve simult hozzám.

– Anya! Anya! Hol vagyunk, miért vagyunk itt?!

Nem válaszoltam. Lélegzet-visszafojtva figyeltem az árnyat, amely közelített hozzánk. Egyre hatalmasabb lett, már hallottam lépteit, hosszú szárnyai sűrűlódását.

– Emily?! – meglepetés és öröm bújkált ebben a mély férfihangban. Istenem, de rég vágytam újral hallani!

A Fekete Nemzedék sárkánya állt előttünk, a legszebb teremtes, amit valaha is láttam. Pikkelyes testéről visszaverődtek a fények, szárnyait meglepetten széttárta, hosszú nyaka keccses ívben hajolt felénk. Megáll a fiam előtt.

Dragomir szeméből eltűnt a félelem, a csodálat váltotta fel.

– Anya! Ő? – kérdezte suttogva.

– Ő Dragstorm, az apád!

Majd a sárkányhoz fordulva végigsimítom pikkelyes fejét.

– Már azt hittem, elveszítetünk a Nagy Beomlás napján. De bíztam benne, hogy még találkozunk. Végre együtt...

vers

Fellinger Károly

Pipacsok

Bacsikai Béla:

Gömöri hullámmzások

Kenyérhátú dombok
morzsaléka
a festő.

Hullámmzik az emlékezés,
fodrozódik,
akár a tó vize,
kiviszi a pecabot úszóját
a parthoz.

Szabó Gyula: Csehbányai ősz

Már nem
a nyíló virágok
üdesége
marasztal.

A sárguló, és akár a tükör,
kíváncsi
fák, bokrok
levelei, a termés
becézgető
színpompája.
Szülőföldem
visszapillantó tükör.
Az ősz az,
aki születésem óta
felkészít a szégyenlős,
kapucniban járó
halálra.

Janiga József: Civilek

Szalmakalapjának karimája
akár a Szaturnusz
gyűrűje.

A vastagra
hizlalt felhőből
lecsöpögő festék
házat, szénaboglyát,
szülőföldet,
Csallóközt
teremtett.

Lőrincz Gyula: A pusztán

Személyesen
ismerte Picassót,

akárcsak a
bús, magyar pusztát.

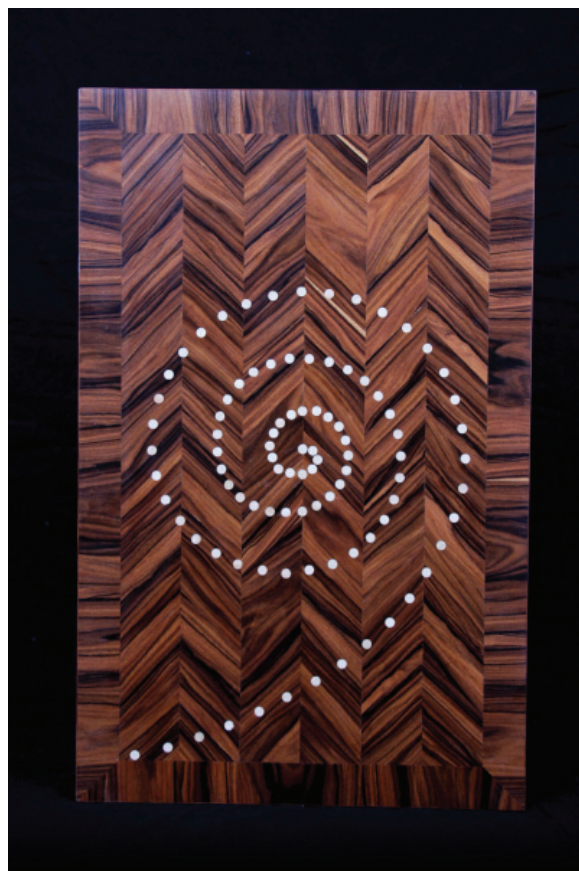
A kiszáradt fát
gyökerestül kiásva,

a gödörbe dobta
könnyes
zsebkendőjét.

Jakoby Gyula: A forrásnál

Műgonddal süt le a nap
a forrás
körüli tájra.
A színek elalvás előtt
fordítva veszik magukra

a lemenő nap
pizsamáját,
a viláért se hagyják
elúszni a szerencsét.
A véletlen félrenéz
egy pillanatra.

Korega Norbert alkotása

zenőórét

NÁDORSZÁG TÜNDÉREI

Csóka Ferenc

Ha Jakubecz Márta jelleme híven tükrözi a legutóbbi meseregénye történéseit, akkor én gondolkodás nélkül rábíznám a sorsomat. Sőt! Ha gyerek lennék, az ő könyvében szeretnék élni. A tisztaság Tüskevárában, tündérek és jószágos állatkák között. A tisztaság Tüskevára elnevezés a csodanádást illeti, ahol Kornél apó egyfajta Matula bácsi, a bölcs és jólelkű, magányos öregember.

A regény tizenöt fejezetre tagolódik, mindegyik egy-egy szívmengető kaland. Külön öröm számomra, hogy az író nő mindig tartani tudja annak a korosztálynak a befogadási szintjét, amelyhez szólni kíván. A regény a Viola nevű szárnyas kislánytündér és az anyukája, Dióanyu diskurzusával kezdődik. A gyerkőc szeretne végre egy kicsit szétnézni a vidéken, ugyanis mindaddig csupán a diófa környékét szemrevételelezhetette, amelyben családjával élt. Az anya beleegyezik a kirándulásba, következésképp Viola megismerheti Hajnalkát, majd Lillát, a két emberkislányt. Dióapu azért nem szól a témához, mert szolgálati úton

van, mivel más helyeken is ösztönözni kell az embereket a jó cselekedetekre.

Fontos tudni, hogy a tündérek nem látja akárki emberfia. Csak az, akinek gyermekien tiszta a lelke. Én legalábbis így gondolom. Persze ez talán nincs is így, mert Violát az egyik kislány, Hajnalka anyukája se látta. Talán valami rossz fát tett a tűzre? Vagy inkább a gyermeki fantázia lehet a képesség kulcsa? Talán a tiszta lélek és a gyermeki fantázia egymás hű, elválaszthatatlan barátai?

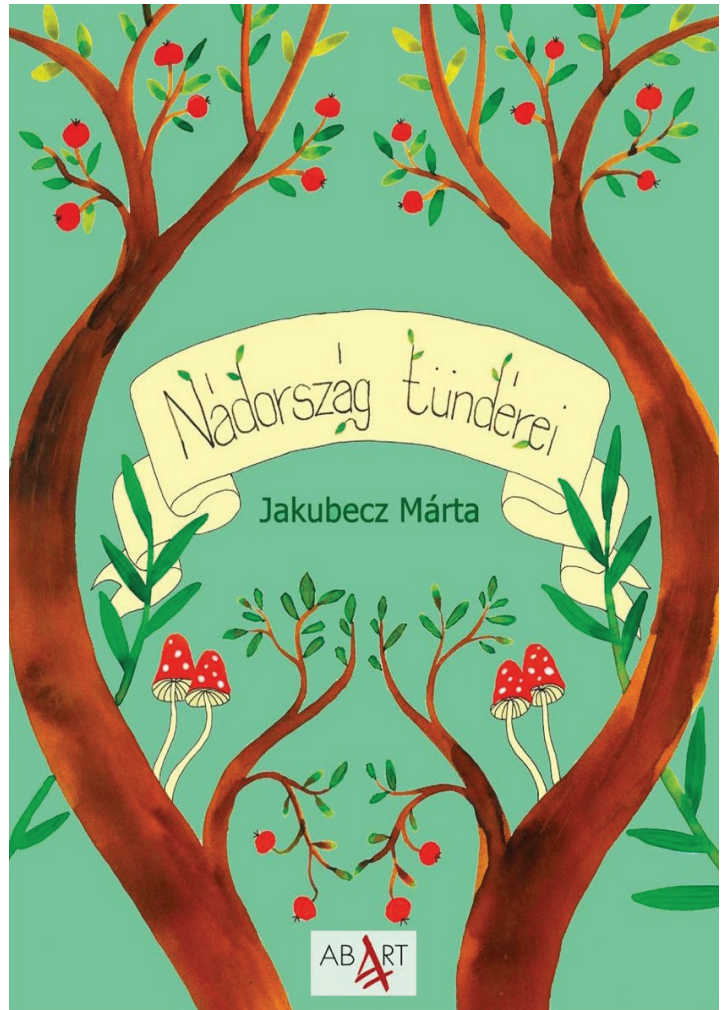
A kedves, hangulatos kalandok során a gyerekek megismerik Kornél apót, a nádas becsületes felvigyázóját, aki boldogan kalauzolja őket körbe imádott birodalmában. Segítenek Vértess Vincén, a beszélő vaddisznón, aki természetesen őket is kisérti később. Megcsodálják Nemes Nórát, a szépséges hatyút, a mókusokat, a madarakat. Takarítanak, tisztogatnak, védik a természetet. Minden találkozást a jóakarát ural, fennkölt ünnepi hangulat lengi be az egész nádas, az egész könyvet.

A regény vége felé megérkezik az apó családjá a két

fiúunokával. A két idegenbe szakadt gyerek is látja a tündérek, ők is tisztalelkűek és kedvesek. Talán elbírt volna a cselekmény egy kisebb konfliktust és jó útra térést. Talán azért nem történt ilyesmi, mert Jakubecz Márta Kornél apó szálán szeretett volna végiglebegni, ugyanis ennek a meseregénynek az igazi főhőse az öregember. Akinek távoli országban él a családja, ezért végtelenül magányos. Minden vágya az, hogy maga mellett tudja a szeretteit.

Aki végigolvassa Jakubecz Márta hangulatos meseregényét, az megtudhatja, mi mindenre képes az idősödő emberi szív, hogy vele lehessenek azok, akiket mindennél jobban szeret. Az író műveit általában az egyházi irodalom kategóriába sorolják, hiszen a jóságról, a szeretetről és a megértésről ír könyveiben. Ezek örökérvényű szívbeli ügyek.

A Hortobágyi Fekete Hajnal gyönyörű rajzaival illusztrált könyvet ajánlom minden szülőnek, pedagógusnak, és természetesen a legkisebbeknek, akiknek íródott.

Jakubecz Márta: Nádország tündérei; AB ART Kiadó, 2022

APÓ A NÁDASBAN

Az utca végén mesebeli volt a táj. Kis patak, mely az erdő mellett tóvá szélesedett. A patak partján tengernyi virág nyílt, kusza összevisszaságban tarkált valamennyi, de mint ha mégis a búzavirág lett volna túlsúlyban. A tavacsát nádas övezte, melyben ki tudja, milyen ritka madarak fészkeltek, a hangjuk alapján többféle lehetett itt menedéket.

A lányok Viola kivételével jártak már itt, szüleik megmutatták nekik ezt a szépséget, melynek csodálására gyakran jártak ide a falubeliek. De most egyedül jöttek ki ide, s ez nagy különbség – saját elhatározás! Viola – ahogy megbeszélték – kissé előreszállt, s onnan kiáltott feléjük:

– Gyertek, gyertek, szépségre lelték!

Lilla csodálkozott:

– Te versben beszélsz?

– Ó, nem tudok verselni – felelt Viola –, de itt minden csodaszép.

– Miért, mit látsz? – kérdezte Hajnalka.

– Amit ti, de számomra ez szokatlanul csodás!

Letelepédtek a fűbe, és virágcsokrokat készítettek. Hajnalka kissé félt, s ezt bevallotta.

– Mitől félsz – faggatta Lilla –, hiszen olyan közel van a há-

zatok, hogy még látni is innen, az ide vezető úton gyakran járnak emberek. Ne félj, Hajnalka, ha összetartunk, nem érhet minket semmilyen baj.

Hajnalka megnyugodott. Az is biztonságot adott, hogy Viola időközönként felrepült a fára, és komolykodva körbekémlelte a környéket. Áttetsző pillangókat látott, vidáman csicsergő madarakat, jóhírt hozó golyákat, de rossz embert szerencsére sehol sem pillantott meg. Vagy mégis? Lám, amott egy apóka poroszkál. Ó milyen lehet? Veszélyes-e? Hajnalka és Lilla azt mondta, szóljon, ha veszélyt lát a fa tetejéről. Hát jelezte: – Lilla, Hajnalka, egy öregember közeleg, a kis ösvényen ballag.

A két kislány megijedt. Nyomban arra kérték Violát, hogy szálljon az öreg fölé, s egészen közletről figyelje meg, kiről van szó.

A kistündér olyan közel szállt az apóhoz, hogy akár a vállára is ülhetett volna. De nem merete megtenni, viszont közletről szemlélte minden mozdulatát.

Az apóka észrevette, s égre meredt tekintettel így hálálkodott:

– Hát megértem, Uram, hogy anygalt lássak! Köszönöm, köszönöm!

Viola elnevette magát, így szólítva az öregembert:

– Kedves apó, én tündér vagyok, nem angyal. Igaz, jónak mondanak, anyukám sokat dicser engem.

– Tündér? Azok mesélények, az angyalok meg köztünk vannak. Szárnyad van és kedves vagy... Mit kívánsz tőlem? – nézte végig Violát a kicsi öreg.

– Ideküldtek a barátnőim megnézni, hogy jó vagy rossz ember vagy-e, mert ők kicsit félnek.

Most az apó nevetett, huncut szemével a távolba meredve:

– Két unokám van, akik távol élnek, hogy lehetnék én a gyerekekre veszélyes?! Hívd ide a kicsiket, csónakázzunk egyet a tavon.

A kistündér tapsikolt örömben. Csónakban még sohasem ült. A barátnők ott termettek, s az apó nyomába eredtek.

S tényleg! Ott volt egy kis csónak a tavon, amit eddig azért nem vettek észre, mert eltakarta a nád.

– Hipp-hopp, beszállás, indulunk! De jól vigyázzatok, csak semmi kihajolás! A víz ugyan nem mély, de féltelek titeket.

S elindult a kis csapat: a csónakban a három kislány, meg az apó. Az öregről közben kide-

rült, hogy ő a nádas őre, és így szívén viseli ezt a falu végi oázist. Nem engedi, hogy a gyerekek szemeteljenek, a nádat ritkítani szokta, a tópartot mindig lekaszálja.

– Tudjátok-e, kislányok, mi a legszebb dolog a világon?

– Az égbolt – rikkantott Viola.

– Az úszkáló színes pikkelyű halak – szólta Lilla.

– Szerintem a víz hullámsága – vélekedett Hajnalka.

Mindnyájan a természetre gondoltak, hiszen csónakázás közben mi más jut az ember eszébe, mint a gyönyörű természet?

– Amiket mondatok, mind csodálatosak, nekem is tetszik valamennyi. De legszebb dolog a világon a jószág és a szeretet.

A lányok összenéztek. Igaz, ami igaz, anyukájuk is szokott erről beszélni.

– Dióanyu! – sírta el magát a kicsike Viola.

– Ne sírj, Viola, mindjárt hazamegyünk! – vigasztalta őt Hajnalka.

– Én is haza akarok menni – szomorkodott könnyeit nyelve Lilla.

Az apó megijedt. Mi rosszat mondott ő? Mi ütött a kislányokba? Hiszen ő csak

Jakubecz Márta

tanítani akarta őket, s most mind anyáskodik. Mindjárt az összes sírni kezd, s akkor három zokogó gyereket kísérjen haza? Mit szólnak majd az emberek? Hajnalkát és Lillát ismerte látásból, de miféle lény ez a kicsi harmadik? Azt mondja, nem angyal, pedig annak néz ki. Mégiscsak a Jóisten küldhette ide, erre a paradicsomi tájra...

Az öreg jól sejtette: mire ezt átgondolta, mindhárman elpiatyeredtek.

– Ó, ti ilyen kicsikék s ennyire anyások vagytok? Ne féljete, kikötünk, s hazaviszlek benneteket. Hanem te – mutatott Violára –, merre laksz? Az Úristenhez nincs bejárásom – kuncogott –, talán ő küldött ide hozzám, hogy elhiggyem, tényleg vannak angyalok?

Viola szipogása erre rejtélyes mosolygássá változott:

– Titkom van, apóka. Találkozunk még?

– Találkozunk, találkozunk! – lelkendeztek a lányok, ők is abbahagyván a sírdogálást.

– Nos, jól van. Holnap délután várlak benneteket. Megmutatom nektek a természet csodáit, és persze a lakóival is megismerkedhettek – az apó hangja simogatónan csegett.

iránytű – fiatal írók rovata

EMLÉKMORZSÁK*

Besnyei Júlia

Egy átlagos vasárnap délután volt, akárcsak a többi. Az ablakon át ámulattal figyeltem, ahogy az őszi hártyák, az elsárgult vér- és rozsdaszínű falevelek kóbor vándorként rótták az utcát. Az eget fátyolfelhők árnyékkolták, a tájra bársony szemfedőt borított az őszi köd. A korai sötétségbe csak az utcai lámpák és az autók reflektorainak fénye csempészett némi világosságot. Elmélázó gondolataimat a teáskanna füttyülése szakította félbe.

– A tea! – csaptam reflexszerűen a homlokomra, majd megtöltöttem forró vízzel a már előre elkészített csészét, amelyben türelmesen várakozott a filter és az illatos citromkarika. A nappaliba érve előkotortam a családi fényképalbumot, amit évek óta nagy becsben őrizgettem az almárium fiókjában. Bevacoltam magam a régi, sötétkék kárpittal bevont, drága édesanyámtól örökölt karosszékre, és izgatottan ütöttem fel a legelső oldalt, mintha csak most forgatnám először a már-már salátává rojtosodott lapokat. Pedig higgyétek el, legalább annyiszor nyálaztam már végig, mint égen a csillag. Mégis minden alkalommal élvezettel vettem kézbe a megunthatatlan, fekete-fehér és színes képekkel tarkított szent ereklyét. Vasárnapjaim és nyugdíjas éveim fénypontjai voltak ezek a pillanatok. Időutazások, amelyek szupermasina nélkül repítettek vissza a múltba, és időkapcsolóként tarták fel életem fontos állomásait. Kényelmesen hátradőltem, jegyet váltottam életem filmjére, és hagytam, hogy az ikonikus jelenetek megjelenjenek képzeletbeli mozivásznamon. Csapó indul!

A szüleim házassági fotója. Anya káprázatosan szép rajta, egészen ámulatba ejtő, apa pedig olyan tekintettel néz újdonsült feleségére, mintha az egyetlen női teremtmény lenne kerek e világon. Vajon Ádám is így nézhetett Évára a mesebeli Édenkertben? Vajon ők is sírig tartó szerelemmel szerették egymást, mint az én szüleim? – tettem fel magamban a kérdést, miközben ráncoktól barázdált, vénülő kezemmel végigsimítottam az exponátságra zárt örökévalóságon.

– Édesanyám... Édesapám! – hagyták el ajkamat e mézédesszavak szinte észrevétlenül. Szavak, amelyek végtelenül visszhangzottak bennem és a négyszer négyes szoba csengő akusztikájában. – Kiváltság és öröm volt a gyermeketeknek lenni! Köszönöm! Mindkettőtöknek! – sóhajtottam, és becsuktam a szemem, hogy néma csenddel tiszteljek soha el nem halványuló emléküket előtt.

– Kakukk, kakukk, kakukk! – a faliórán megbúvó, mesterien megmunkált madárka hangja zökkentett vissza a valóságba, és unszolt a továbblapozásra.

A következő fotó pocakos kismamát ábrázolt, anyát és engem, a fogantatásomtól számított huszonnegyedik hétben. Koronatanúként bizonyította létezésem első megörökített pillanatát. Láttatni engedte anyát és gyermekét, egy testben lakozó szimbiózisunkat, apró molekuláink kapcsolódását, szívünk egyszerre történő lüktetését. Ott, abban a momentumban kötetett a világuniverzum egyik legerősebb szövetsége. Anyámé és az enyém. Anyámé, akinek méhe oltalmazó szentélyként fogadott be, és szüntelenül táplált

engem. E világra érkezésemkor csak a fizikális kettéválasztódás történt meg, nem volt olyan éles szike vagy olló, amely lelki köldökszinórunkat el tudta volna nyisszantani. Mert az anya és gyermeke közti szeretet örök, mindent felülír.

Nosztalgizálásom közepette éreztem, ahogy a szemem megtelik könnyel. Sűrű pislogással és a gyapjúpulóverem ujjával igyekeztem elűzni a sós nedvességet, miközben egy újabb fotóra esett a pillantásom.

Az egyik legkedvesebb emlékem! Öcsém és én, ahogy épp a sárban dagonyázunk. Öcsi alig lehetett hároméves. Vézna testalkatú, ébenfekete hajú kis zsvány, nagy boci szemekkel. Jőmagam már a tizedik életévet tapostam, de ez sem akadályozott meg abban, hogy csínytevéseiben méltó cinkosa legyek. Mindkettőnk lábán aprócska gumicsizma. Kezcskénkben semmi egyéb, csak egymás keze. Pajkos szemmel és fülig vigyorral néztünk egymásra, rajtra készen állva.

– Egy, tettő, háá-jom! – kiáltotta a maga kis kódolt nyelvezetén, és már ugrott is a pocolyába belém csimpaszkodva. Emlékszem, akkorát vetődöttünk az esőtengerben, mint katonák a háborús övezet közepén. Istene, de mekkorákat és milyen jóízűen tudott kacagni! Azóta is hallom a fülemben a nevetését, látom az arcát, fogom a kezét. De már csak álmomban... Már csak álmaim játszótérén vagyunk játszópajtásai egymásnak. Elment. Itt hagyott. Huszonegy közös év adatott meg nekünk együtt. Huszonegy csodálatos, felejthetetlen év.

– A legjobb testvér, a legjobb barát, a mindenem voltál – sut-

togom erőtlenül, fejemet az ég felé fordítva, abban bízva, hallja a neki címzett vallomásmat. Most már engedek a könnyek zuhatagának, nem zavarom el, mint holmi hívatlan betolakodót. Hagyom, hogy jólesően végigcirógassák arcomat és bebalzsamozzák regenerálódásra sóvárgó lelkem rejtekét.

A következő fotó látványa szakítja félbe sebeim nyalogatását. Sőt! Szinte euforikus állapotba kerülök, ahogy időutazóként 2002-ben találom magam. A lányom születése. A perc, amikor fiatal nőből anyává lettem. Mámorító. Mindannak ellenére, hogy úgy érzem, egy úthenger ment rajtam át, itt fekszik a mellkasomon szuszogva háromezer-kilencszáznyolcvanhét gramm, ötvenkét centi megtesült csoda. Az én csodám.

– Isten hozott a földi világban, gyönyörűségem! – üdvözöltem a boldogság mámorában lubicokolva, miután lehetni pusztítottam a még magzatmázás arcocskára. Örökre belém égett a pillanat.

Még egy darabig tovább lapozom a néhol már-már meg-

sárgult lapokat. A benne lévő képeket nézegetve még többször elmosolyodok, van, hogy hangosan felkacagok, majd ismét elmorzsolok egy könnycseppet. Végeláthatatlan családi összefüggések, nyaralások, iskolai fellépések, születés és elmúlás, bánat és öröm. Megannyi képbe zárt történet, amelyekkel elégedetten nyugtázom egy emberöltő pillanatait. Kivételesnek érzem magam, hogy ilyen fantasztikus életet élhettem, saját testközelségből szemlélhettem és tapasztalhattam, hogy a szerelem/szeretet megannyi módon képes testet öltetni. Hálás vagyok a sorsnak minden egyes elmúlt napért és elkövetkezendőért, ami még megadható. Szemem lassan elnehezedik, kezem szorításából fokozatosan kicsúszik a hőn szeretett album. Elszenderedem. De álmomban megjelenik előttem egy újabb fénykép, amit már csak fantáziám felvevőgéppel készítek.

*A Felvidéki Alkotók Egyesülete által meghirdetett Valentin-napi irodalmi pályázat első helyezett prózája

Korega Norbert alkotása

Godó Fanni ha lehetne

álmos mosolyodtól
kivirágzott festékréteg
felemelő, mert majdnem
az enyém lett
holdsugarak
üvegen tükröződnek
téged látlak bennük
föld nélkül
nem vagy
én meg nélküled
nem vagyok
egy ruhadarab
mintha a tiéd lenne
az árnyékom
utánad eredne
ha lehetne

utánoznál, ha lenne mit

faburkolatú lelkem lábánál
térdepelnek mind, előttem ez
az ajtó rég nyitva áll.
fényő tűlevelei – nem lombok,
ahogy te sem vagy boldog
és ami rosszabb a reggel
egyedül ébredésnél (...)
körgyűrű homályos fényénél
lámpásokkal közlekedünk
sziklás parti felhő gomolyog;
narancssárga drog, amit
nyilván nem akarok
vaslapát csak úgy formáságból
szemüveglencsém mocskosan
esdekel, háború ellen vezényel

karmester (domború-homorú)
(éntudjammi)
utánoznál, ha lenne mit

örökké csak

nincs szakadás
a gondolataidban.
az enyéimben sem.
sajnálattal fürdesz
hétévesen.
azóta beleszoktál
az ilyenbe –
ebbe a tálalásba.
a sorompót eléd
soha nem eresztették.
ellenkezőleg, akárhányszor
jöttél, felemelték.

(az óvárosban vajon
milyen kávét csinálnak?)
kisorsolták nekem,
mert maguktól nem
tudták.
eldönteni, lapos-e
az ég, vagy
sem.
hogyan milyen ízű
a sár, ha a cipődről
lepereg,
ránk száradt-e már
valamelyest a darab
egy másik lelkéből
néha érdekelne,
mi van a kosár
alján,
amit örökké
csak üríték.

mozaik

Hiányzik a könyvtárából egy regény, verseskötet, antológia vagy irodalmi kiadvány? Egy régebbi felvidéki szerző könyvét keresi? Forduljon hozzánk bizalommal, szívesen segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a **helyorseg@liliumaurum.sk** címen!

Évfordulók

85 évvel ezelőtt (1938. március 15.) született **Cselényi László** József Attila-díjas író, költő, újságíró, műfordító, a szlovákiai magyar irodalom merészen kísérletező egyénisége. 1960–1962 között a pozsonyi Hét szerkesztője volt, majd az Új Ifjúság szerkesztőjeként és a Madách Könyvkiadó munkatársaként dolgozott. Párizsban az Institut des Professeurs de francaises á l’Étranger tanfolyamán vett részt, és az élményei ösztönzésére neoavantgárd, Gömört és Párizst egybefogó, szabad asszociációs makroverskulturákat alkotott.

60 évvel ezelőtt (1963. március 2.) született **Csanda Gábor** irodalomkritikus, szerkesztő. Pályáját rádiós hírszerkesztőként, illetve a kortárs magyar irodalomról szóló tanulmányokkal, kritikákkal kezdte. Számos könyvet, gyűjteményt, antológiát szerkesztett, nevet és tekintélyt szerezve magának. Napjaink egyik legkiemelkedőbb és legalaposabb ismerője a szakmájának. A Somorjai disputa című vitafórum vezetője, a Szlovákiai Magyar Írók Társasága titkára (2003), a Fórum Társadalomtudományi Szemle főszerkesztője (2010) és a Fórum Kisebbségkutató Intézet kiadói igazgatója (2014).

5 évvel ezelőtt (1949. október 9. – 2018. március 22.) hunyt el **Kulcsár Ferenc** Madách- és Forbáth-díjas költő, szerkesztő. Az 1970-ben megjelenő *Egyszemű éjszaka* című versantológiában indult. Első verseskötete 1972-ben jelent meg, *Napkitörések* címmel, majd ezt követte a mintegy 20 kötete (versek, gyermekversek, esszék, mesék, legendafeldolgozások, naplók). Utolsó jelentős műve 2015-ben jelent meg *Ezeregyéjszaka* címmel. Ebben Jakoby Gyula festményeihez írt hosszabb poemát. 2014-ben első felvidéki költőként megkapta a Balassi Bálint-émlékkardot.

ÚJABB DÍJ ADAMIS ANNÁNAK

Életpályája elismeréseként a szakma legjobbjának járó Petőfi Zenei Díj Életműdíjjal jutalmazták február 18-án a már Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjével kitüntetett dalszövegíró, költő, a felvidéki Gútán született Adamis Annát, a beatkorszak ikonikus dalszövegíróját. Egyedülálló karakter és végtelenül termékeny szerző a magyar könnyűzenei életben.

Adamis Anna az 1970-es évektől meghatározó szereplője a magyar zenei életnek, és nemcsak a popzene világában. Jól mutatja a nevéhez fűződő slágerek múlhatatlanságát az a tény, hogy a mai napig gyakran játssza valamennyi hazai rádiócsatorna. 1995-ban Artisjus Életműdíjjal tüntették ki, 1997-ben átvehette A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjét, 2021. november 17-én pedig a Budapest Díszpolgára címet.

Fotó: MTI/Szigetváry Zsolt

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Balogh Ildikó (1964) prózaíró, Nagyölvéd
Besnyei Júlia (1983) prózaíró, Nagyabony
Csóka Ferenc (1959) író, festő, zenész, Nagymegyer
Csontos Márta (1951) író, költő, műfordító, Sándorfalva
Döme Barbara (1973) író, újságíró, Budapest
Durec Valéria (1964) prózaíró, Szőgyén
Fellinger Károly (1963) költő, Jóka
Godó Fanni (2005) költő, Baka
Jakubecz Márta (1962) író, pedagógus, Alsószeli
Juhász Dósa János (1969) újságíró, Balogfala
Juhász Kornélia (1990) költő, Komárom
Katona Nikolas (1993) költő, Dunaszerdahely
Kulcsár Ferenc (1949–2018) költő, szerkesztő, Bodrog-szentes–Dunaszerdahely
Magyar Zoltán (1967) író, néprajzkutató, Nagymaros

Molnár Imre (1956) szociológus, történész, diplomata, Érd
Nagy Erika (1961) prózaíró, szerkesztő, Nyárasd
Ollé Tamás (1996) prózaíró, Ekecs
Póda Erzsébet (1965) újságíró, író, szerkesztő, Pódafa
Szabó Zoltán Attila (1972) író, filmrendező, Budapest
Székelyhidi Zsolt (1973) író, költő, zenész, Debrecen
Takács Éva (1993) prózaíró, Somoskőújfalu
Tamási Orosz János (1953) költő, író, Budapest
Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, Dunaszerdahely
Vincze Nóra (1987) képzőművész, animátor, Abony
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő, Csicsó

Lapszámunkat a gelléri **Korega Norbert** intarziaművész műveivel illusztráltuk

rejtvény

KULCSÁR FERENC VERSEI NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben Kulcsár Ferenc 66 versének címét rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, egy újabb vers címét. Februári rejtvényünk nyertese Gyarmati Zsuzsanna (Kőhídgyarmat). Gratulálunk!

A NAPLÓ	FÉNYKÉP	JÓNÁS	ÓRIÁS ARANY-
ÁMEN	FERENC	KÉPZELET	ORGONA
ANYÁM	FOHÁSZ	KOCSMA	ÖRÖM
APU	FÖLIRAT	KÖR	POR
ARS POETICA	FORRÁS	KRIMI	RÍM
ÁTVÁLTOZÁSOK	FOTÓ	KRÓNIKATÖREDÉK	SEBEK
AZ IDŐ HALLGATÁSA	GONDOLKODÓ	LÁTOGATÓK	SÍRJ
ÉHSÉG	HAJNALI IHLET	LÁZ	SZENTÉLY
ÉLETREGE	HÁRMASOLTÁR	MIÉRT?	SZIGET
EMELJE KÖNNYŰ SZÉL	HIÁNY	MINDIG	TITOK
ÉNEK SÍRÁS UTÁN	HORROR	MÓZES	TÖREDÉK
ERDŐ	IDŐ	MUNKA	TŰZ
ESTI MESE	IGEN	NIKÉ	ÜLJ ODA
ESZTENDŐ	IHLET	NYÍLT LEVÉL	ÚT
FANYAR	IMA	NYÍRFA	VERS
FÉLELEM	IMAHÁZ	OLTÁR	ZUG
	ÍRÁS	ÖNARCKÉP	
	ÍRJ		

Készítette: Z. Németh István

N Y Í L T L E V É L Á T O G A T Ó K
M E L E L É F A C I T E O P S R A O
A K M É Z U G N Y Í R F A E C N Z S
G S É E T S Ő A N Y Á M K N O Ü H Á
Z I Á D L N Á D E R S E E G L O Á Z
Y Á D T E J E H R C B R R J R E R O
R N H N A R E Z O E E O O R M K M T
I Á Á A I G Ö K S F Y D O A I É A L
Ú G T I M M L T Ö N A R C K É P S Á
V T E L H I I L A N J A H N R Z O V
E E Ű N O M I R A K N R G U T E L T
G S R Z E R A P K H I Y Í M P L T Á
E Y Z S A S L Á Z O Ő N Ű S O E Á M
R S E T Á Ó T O F É T D Ó S R T R E
T Á Ö I E R A Y N A F I I R Z Í J N
E N R Ö K N R S Z I G E T Z K É M É
L Ó Ö G O N D O L K O D Ó S A Z L K
É J M Ó Z E S Ő F É N Y K É P A K I
A G É S H É N E K S Í R Á S U T Á N

képregény

AZNAP, AMIKOR AZ APÁNAK DÖNTENI KÉNE, BELEMEGY-E A VIZSGÁLATOKBA...

